

אוצר

בין אדם לחבירו

צילומי מקורות

מחלוקת לא יהיה כקרח

מכון תורת האדם לאדם
צפת

מכון לנחקר אמונת אש התורה (מכון תורת האדם)

בס"ד

אוסף צילומים בהלכות בין אדם לחבירו

ניתן לערוך חיפוש בתוך הקובץ CNTRL F

ניתן לפתוח חלון סימניות לראות רשימת הספרים CNTRL B

מכון תורת האדם לאדם, צפת

אמרו (יומא טו.) היכי דאמי חלול השם א"ר יוחנן כגון אנא רמסנינא ארבע אמות בלא תורה וכלא תפילין, כ"ש כשיוחסו לדברי חכמי ישראל דברי מינות חלילה וחס.

הלל ושמואי. כל המחזיק בדרך עמורי עולם נקרא מתלמידיהם, אמרו בנמ' ברכות (ו:) כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה כעזרו, וכשמת אומרי[ם] עליו אי חסיד אי ענו מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, וכן המחזיק בדרך

לְמַקּוֹם הַמֵּיִם הָרָעִים וַיִּשְׁתּוּ הַתְּלָמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וַיָּמוּתוּ, וְנִמְצָא שָׁם שְׂמִים מִתְחַלֵּל:
קָבְלוּ מֵהֶם, הֵלֵל אֹמֵר, הֵנִי מִתְּלָמִידָיו שֶׁל אֶהְרֹן, אוֹהֵב שְׁלוֹם, וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, אוֹהֵב

" כן הוא בשנויי נוסחאות, ובנ"א מים. " כן הוא ברש"י

אהרן ע"ה יקרא מתלמידיו.

רודף שלום, רדיפת השלום היא ההליכה אחר השלום, להשיבו למקום שהלך משם כאדם הרודף אחר חברו להשיבו למקומו, וזה כי כשיראה שני אנשים נצים או איש ואשתו אשר אין ביניהם שלום ישתדל בכל כחו להשיב השלום ביניהם כאשר בתחלה, ולא עוד אלא שמחפש ושואל מי ומי שיש ביניהם מריבה ומשלים ביניהם, וכבר ימצאו אנשים עושים כן לשום שלום בין בני אדם ואינם עושים זה כי אם להתגדל ולהחזיק עצמם ככשרים, ומצד אחר אין חפצם שבני אדם ישלימו זה עם זה, ולא יעצבו ולא ידאגו כהיות המחלוקת והמריבה בין בני אדם, ואלה יקראו רודפי שלום, מצד הפועל החיצוני, ולא יקראו אוהבי שלום, אמנם בעל הנפש השלמה

משל ולהלעוג בדברי אלהים חיים, ולהטיל זוהמת הגשמות והמות בחי' העולמים ית' וית', והתורה בספרי הקדש מכונה במים חיים נוזלים (שהש"ד פ"ד א טו) והמינות מכונה

כשוחה עמוקה (במ"ד

פ"י ב ע"פ משלי כב יד)

ומים ורים ובאר צרה (ע"פ משלי כג כו), ולכן נתן הסכה בהזוירו לחכמים שיזהרו

בדבריהם, ואמ' [ר]

שמא תחובו חובת גלות, ר"ל שמא תחטאו חטא שיהיה ענשו גלות

כדאמרי[נן] לקמן

(פ"ה משנת שבעה מיני ובר)

גלות בא לעולם על ע"ז ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ועל שמטת הארץ, וכשתגלו תגלו לבין האומות מקום המים הרעים והדעות הזרות והתלמידים הבאים אחריכם שם בגלות ישתו מהמים הרעים כי יתלמדו מהם, שאחר אשר הם ביניהם על כל פנים ישמעו שבושם ועל הפחות אפשר¹⁶ ולא קא מכזין, כי הנה הכתוב צווח (יהוה קאל כ ו) איש שקוצי עיניו השליכו וכגלולי מצרים אל תממא, וכתיב (תהלים קי לה) ויתערבו כגוים וילמדו מעשיהם, וכשיחזיקו באותם השבושים היא מיתה בח' [י] קס¹⁶, וכשלא יהיו דבריהם אחם חכמים שמורים לכל יפול בהם השבוש הזה יסמכו דברי שבושם לדבריהם ונמצא שם שמים מתחלל, כי יתלו הדברים באשלי דרבי, וחכמים ז"ל

16 לכאורה צ"ל לא אפשר. 16 רצוננו, מחזיק מיתה בחזקו, ע"פ מאמרם ז"ל רשעים בחייהם וכו'.

היודע ענין השלום ואוהב אותו ורודפו מאהבתו אותו כאדם האוהב דבר ומשתדל שלא יעדר, וכל מנמתו להוסיף בו ולקיימו ולהעמידו ולהשיבו בברחו¹⁷ ולכן אמ' [ר] אותב שלום ורודף שלום, וזאת היתה מדת אהרן ע"ה [שהעיד] הכתוב [ב] עליו (מלאכי ב ו) בשלום ובמישור הלך אתי, וענין אתי כאלו אמ' [ר] בלכבו כי מי שלבו שלם הוא עם אלהים ית' אשר יראה ללכב, וכבר ימצאו אנשים אוהבי שלום ורודפים אותו לשמו בין המריבי' [ם]

אבל זה מצד אהבת השלום לא מאהבת האנשים ההם, והשלם יאהב לכן מינו מה שיאהב לעצמו כמו שצוה ארון הכל ית' (ויקרא יט יח) ואהבת לרעך כמוך, וארון הנביאים אמ' [ר] (במדב יא כט) מי יתן כל עם יי נביאים, וידוע כי אפי' בעלי המחלוקת והתכונות הרעות אשר ירצה העדר השלום בין האנשים לא ירצו העדר השלום לעצמם, ועל כן מי שאוהב את הבריות כמו שיאהב את עצמו יאהב שיהיה לאנשים שלום כמו שאוהב אותו לעצמו, ולכן אמ' [ר] אוהב את הבריות, והנה אחרן הכהן ע"ה היה אוהב את הבריות ואוהב את השלום לפי [כך] היה רודפו ביניהם, והיה מקרבן לתורה, ויראה כי ענין הקרוב פה יפול על מי שנתרחק מצד עון כדאמר' [גן] בתפלה השיבנו אבינו לתורתך וקרבו מלכנו לעבודתך, וענין זה כי אהרן

אֶת הַבְּרִיּוֹת, וּמִקְרָבָן לַתּוֹרָה:
הוּא הָיָה אוֹמֵר, נִגְדִי שָׁמָּה
אֲבָר שָׁמָּה, וְדָלָא מוֹסִיף
יִיסוּף, וְדָלָא יִלִּיף קִסְלָא
חֵיב, וְדַאשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַנָּא חִלָּף:

ורבינו יונה, ובג"א נגיד. ' כן הוא בהגהת ר"י אשכנזי, ובג"א שמה, וכ"כ רבינו בעצמו להלן במירושו. " כן הוא בשנינו נוסחאות, ובג"א יסף.

הוא היה אומר. זה המאמר מדבר כלמידת התורה, והאנשים כלמידתה יחלקו תחלה לשנים, יש מי שאינו מבקש כלל ללמוד, ויש מי שמבקש, ומי שאינו מבקש ראוי לו שלא בא לעולם, ועליו אמ' [ר] ודלא יליף קסלא חייב, כי לא

נוצר אדם כי אם לכך, אחז"ל (מסדרין צט:) כי אדם לעמל יולד (איוב ה ז) איני יודע אם לעמלה של תורה או לעמלו של עולם, כיון שכתוב [ב] (קהלת י ו) כל עמל האדם לפיהו הוי אומר לעמלה של תורה, והמבקשים ללמוד יחלקו לשנים אם שילמדו לשמה אם שלא לשמה, והלומדים לשמה הם השרידים אוהבי האמת כי לכך נוצרו, ואשר לא ילמדו לשמה אם שילמדו לעשות להם מעלה ושם לא זולת זה, ויקרה להם הפך כוונתם כי לא יזכו שתאמר שמועה מפייהם ועליהם אמ' [ר] נגד שמא אבר שמה, מי שלומד כרי שימשך שמו אבר שמו, אם שילמדו לשם ממון ולעשות תפצם וצרכיהם ואלו אברו שימלו חלקם מן העולם ועליהם אמר ודאשתמש בתנא חלף, ור' צדוק פ"י זה בפ"ר אל תעשם עטרה להתגרל בהם ולא קרדום לחתוך בו, וכן היה הלל אומר ודאשתמש בתנא חלף, אם שילמדו

כפרס לישראל כי סולרך כשיית
לכצמחו כגיל :

כמו בזרר וישלח קפיח א' בנין
דכד נפיקא לא סוי

זמן כלוחא ולא מעט זימנא דק"ש כשחא
דשמש' ככ"י ללוי' חבל פד לא נפקא
לאורחא צמינא בעוחא מיני' ואמלכנא
בי' חבל כלוחא דא לא ללינא דכא חנא
אשחדלנא באורי' מסלגות ליליא וכד
אחא נפרא פד כטן לא סוי פידנא
ליצלי' כלוחא בנין דכס' שפחא בקדרות'
דלפרי' אשחכחא אחת' משחמיא צנפלא
ואינון ברזא כחדא דבטי' אויב למיכך
למשכנא בעולמחא דוחבי צדס ובגי'כ
לא בטי' לי' לבי' למיפסק מילייכו
דמחצרין כחדא ולאפלל מלס אחרא
צינייסו וסשחא דנכיר שמשא הא מידן
כלוחא וללאס כמס דאוקמוס דכחיב
ייראוך פס שמש וכו' לנפרא נכורס
דשמש צכדן לאנכרס לס דכא יראי'
צכדי שמשא אינפריך ולא לאפרשא לון
וכד לא נכיר יממא לאו סוי יראי' צכדי
שמשא וצריכא לחברא לון כחדא ודא
סוא פס שמש פכיל ומשוס ככי ראיתי
כמס מאנשי מפסס נמנפי' לומר סליחות
בקדרותא דלפרא ופי' במקימ שכי' שאין
קפידא רק בחפלת שמי' חבל סליחות
וחחנוניס מותר לומר :

המח זרר וישב קפיד אמלאך בחוץ
גו גלוחא דאיסי בארפי'

אחרא אשקך בנין לאחדבקא רוחא ברומא
גס לא יבזו לי אפי' דאנא בארפא
אחרא פכיל כמשכיל פ"ד ישכיל צדדי
סוכר מס שנאמי' בשס כנפשי' שנלוח'
בחיל יס סייעחא לכשנח רוסיק הנס
שאין כשכיני' שורי' כו' פכ"ז יס סיופ
לספגח

כמה שם כגיל כמדות דקדושס
כוללים זס מזס דסויני'

חסד מגבורס וגבורס מחסד משא"כ
כמדות דסיא סיס כפרידס יתפרדו כל

סופלי לון פכיד מזס חחציון אנשיס
זסולכיס צדרכי שסס כגס שזס פבורחו'
צדרך זס וזס צדרך זס דסוינו זס ציראס
וזס צאכצס וכיוצא צס לאין תרך אפסי'כ
יחוייב לסיוח ציניסס אכצס ואחוס וסלום
ורפיח ומפחס בון חצין אח אשר לפניך
אס צפוסיד נחרצחס סקציגריא צין
סאנשיס אשר קרצח אלקיס יחפלין סלא
חחציון אשר ח"ו סוא מפלמא דפרודא
שכמדות אינכ כלולים זס צוס כמשכיל
יסיס זאח אל לבו ויראס ליחד מדוחיו
ואז לא יפיל דופי בקדשי שמיס :

כמו נאמר לי משס קדוש ישראל

סיס כרצ סקדוש מכרי'ס

מקארלין זללס"ס כייד שאמר בשס
סמדרס צשפס שאמר (כשיית) סקב"ס
לאליכו שינפריך לכיוח צכל צריח מילס
צבישראל אמר אליכו אחס ידפח שאני
מקנא לשמך יחי' סנכ אס יחי' סנפל
צריח צפל מצירס לא אוכל לסכול
לסיוח שס וכצמחו כשיית שיכפר לסנפל
צריח ואז יחי' ריקן מפצירוח וכשיצ
פוד אפסר יחי' כמוכל צפל מצירס
כצמחו כשיית שיכפר גס לו כשיצ
פוד אפסר יחי' סקסל ספומדיס שס
צצלי' מצירוח ולא אוכל לסכול כצמחו
כשיית שיכפר לכל סקסל כן שמפחי
שיצאו סדצריס מפי סקדוש סגיל וגיל
שזס מרומז צסנחס סוא אליכו חחח
אשר קנא לאלקיו ויכפר פל בני ישראל
כי סואיל מדחו קנא' וסולרך לסיוח
אצל כל צרי' ולא יוכל לסכול פיוז גורס

ונגלה לנו זה הסוד, מזה שאמרו בספרי, בכל נפשך, זה שאמר הכתוב (תהלים מד כג) כי עליך הורגנו כל היום, וכי אפשר לו לאדם ליהרג בכל יום, אלא אלו צדיקים שמעלה עליהן הכתוב כאילו נהרגין בכל יום. **יב** וחייב אדם לעסוק בתורה בכל יום, שנאמר (דברים יז) והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם, ונאמר (שם ה ב) ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם, ואמרו רז"ל (ריש פסח) ותלמוד תורה כנגד כולם. ואמרו בספרי, כעם ששכר תלמוד-תורה גדול מכל המצות, כך עונש בימול-תורה גדול משאר עבירות. וכן מצינו בבית ראשון שיותר הקדוש-ברוך-הוא על עבודה-זרה וגילוי-עריות ושפיכות-דמים ולא ויתר על עון בימול-תורה, שנאמר (יחזקאל ט יא) מי האיש החכם ויבן את זאת, ואשר דבר פי יי אליו ויגידה, על מה אברהם הארץ נצתה כמדבר מבלי עובר, ויאמר יי על עזבם את תורת אשר נתתי לפניכם (ירושלמי חגיגה פ"א כ"ז). והרועה להנצל מן העינוש המר והעון הגדול הזה, יתעסק בצרכי התלמידים והרבנים הלומדים לשם-שמים, ויעזור בשכירות הרבנים כדי שיעמדו בעירו ויהיו עוסקים בתורה על ידו. ופירשו רז"ל בספרי, כי זהו שאמר הכתוב (משלי נ יח) עץ חיים הוא למחויקים בה, ללומדיה לא נאמר, אלא למחויקים בה, שהם מחויקים ידי התלמידים והרבנים.

יג וכשבני-אדם פוסקים ממלאכתם ומעסקיהם והולכים לבתיהם או יושבים בקרנות כשהם במלים, או משיחים בדברים במלים, רעתם רבה וחמאתם כבדה מאוד, לפי שהם מבזים את התורה. שאילו היו מאמינים שאין תכלית למתן שכרה, למה לא ישיבו רגליהם לבית-המדרש ללמוד הלכות או לקרוא מקרא או סידור תפילות, הלא האדם זריו ואין ברגליו למלאכתו ולעסקיו ויודע כי הכל הבל, ואיך ישכח חיי העולם-הבא ולא יתן להם חלק ביום מן הימים או שעה מן השעות ללמוד, אף כי בעת ההיא בטל ממלאכתו, ובל יאמר בלבו עת לעשות לה, לקרוא בתורה ולתנות צדקות ה', אשם הוא, אשום אשם לה'. ועל כן אמרו רז"ל (קנה"ק טז ב), כי זה שכתוב (נמצא טו ל) כי דבר יי בזה ואת מצותו הפך הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה, כי זה נאמר על כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק שהוא בזה את דבר ה'. על כן חייב כל אדם לתקן מקום בביתו, וישם לו שם הלכות או מקרא או תהלים או סדר תפילות, וכאשר יפנה מעסקיו ומדי עברו ממלאכתו, יסור שמה לשנות או לקרות וגם בתקנה הזאת יפליא עצה לנפשו להשקך נפשו מני שחת, ויחשוב על קצו ויבין לאחריתו, כמו שאמרו רז"ל (אבות פ"ב מ"ג) הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. גם יכין את לבו בעת ההיא ויקרא דברי הספר הזה, ואם יראה כי הוא

מקיים את כל תוקף דברי הספר הזה, ישמח לבו ויגל כבודו. והיה כי יאשם לאחת מאלה, והתוודה אשר חטא עליה. ואמרו רז"ל (שנה קנ"ה) ישוב היום שמא ימות למחר ונמצאו כל ימיו בתשובה, שנאמר (קהל"ט ט"ה) בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. ונכון שיקנום כל אדם עצמו בפשום או במחצה על כל יום שיפגע מלכת לבית-הכנסת ואל מקום אשר שם לו ספר אחד מספרי הקודש.

יום ב'

דך וחייב אדם לדרוש טוב לעמו וחבריו בכל הדברים שהוא אוהב ודורש טוב לנפשו. שנאמר (ויקרא י"ז) ואהבת לרעך כמוך, ואמרו רז"ל (ח"כ קדושים פ"ד) ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה. שעל ידי השלום, מקיימים ישראל את התורה. ואמרו רז"ל (מקנ"ה ד"ה) שקול השלום כנגד הכל. ועל כן אנו אומרים בתפילה, עושה שלום ובורא את הכל. ותפילת הצבור נשמעת כשהם בשלום, וכל דרכי התורה מביאות לידי שלום, שנאמר (מז"י נ"ז) וכל נתיבותיה שלום. וישראל אוהבי שלום הם, והקביה ברכם בשלום, מפני שהשלום מחזיק כל הברכות, שנאמר (הכל"ט כ"ט) יי יברך את עמו בשלום. על כן נקראת כנסת-ישראל שולמית. ועובדי-אלילים נקראים שונאי שלום, שנאמר (ס"ט ק"ו) עם שונא שלום. וחייבים ישראל לברור אנשים ברורים שימילו שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחברו, שיהא בידם כח לכוף ולהכריח בני-אדם על השלום. ויהיו אותם הברורים אנשים שמתים שידועים לפיכך ולרצות בני-אדם ולהטיל שלום, ולא יהיו כעסנים ורגזנים, שנאמר (מש"ט ט"ז) איש חימה יגרה מדון. ונאמר (ס"ט ט"ה) מענה דך ישיב חימה. ואמרו בתלמוד (תענית כ"ה) על הממילין שלום גברי בדיחי אמן ומשונין שלמא. ואמרו רז"ל (ס"ט) על האנשים האלה שהם ממילין שלום בשמחה ובטוב לבב, כי מובטח להם שהם בני העולם הבא.

טז ויזהר אדם שלא יקלל את חברו ולא יקלל את עצמו לא בשם ולא בכינוי, שהמקלל את חברו או את עצמו בכל הכינויין, חייב מלקות. וזאת אחת מן העבירות החמורות שבתורה, שנאמר (דברים כ"ה נ"ח) אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת ליראה את השם הנכבד והנורא הזה, והפלא יי את מכותך, ופירשו חז"ל (פסוקי ד"ט) אם לא תשמור לעשות ליראה את השם, שלא תזכרו על מה שהזהרת שלא להזכיר, שכבר הזהירה התורה שלא יקלל אדם את חברו, שנאמר (שמות כ"ז) אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור, ונאמר (ויקרא י"ד) לא תקלל חרש, ואמרו חז"ל הוא הדין לכל אדם שאסור לקלל. ולא חייבה תורה מלקות על המקלל את חברו, עד שיקלל אותו בשם או בכינוי.

רשע לבייב להם וזה כבודו וכמחול אחריו
 ופסח רשע ח"כ שער קאמר ר' מחיר כל מה
 שצדק הקב"ה בעולמו הכל לכבודו גדול היט
 לרשע ברו שמש רשע חור כבודו—ואם כשאיט
 פוסח רשע לו לא שייך עדין שמיח כבודו חלל
 של מילא רשע מחס"כ כשהוא פוסח בהיפך רשע
 לו הוא פוסח כב"י כבודו. ולכן חלל הוא פסחה
 הכבוד כמו ובה ח"ס כהן כי החל לצוה לה
 לביב היא מחללה הייט שמכזה לביב ופסחה
 כבודו. וכן אשה צוה ומללה הייט שפסחה כבודו.
 וכמו כן חלל הכס שפסחה כבודו כב"י. והנה
 כשארס חסד ביט לבין שמו עדין לא נקרא כ"כ
 מחלל אחר שאלרס אינס חו"ס כשפסח. מחס"כ
 כשהפסח כפי אחרים הכי זה חלל שפסח הוא
 כבודו כפי אחרים ולזה לא ניתן לו לכפרה עד
 שמיחה ממנו:

לח ואל ירא לריב סודי פין כס"ה חלק שלישי
 הוא ל"ז שכתב ח"ל ולא יהיה נקרא וכעדותו
 אחר רבו"ס כל המחזיק במחלוקת שובר בלח:
 שחומר ולא יהיה נקרא וכעדותו פכ"ל. והנה
 המחזיק במחלוקת זה שבו להחיל במחלוקת
 כהשגט שהדין והיושר עמו וכמ"ס רש"י כפ' קרח
 ח"ל נחלק מחלל העדה והחזיק במחלוקת פכ"ל.
 אלא והחזיק הייט שהחיל במחלוקת. והנה עדין
 י"ס לבט"ד לחלק ולומר מה לי למחלוקת של קרח
 אשר קרח בלחמה פשה מעשה אשר לא יעשה
 לחלוק על אהרן בחדר ה' שנבחר לוהו לשרו
 וגם על משה אשר לא קם כמותו ואיך חלל זה
 לבו לחלוק על אלו קדושי פליון וזה מטעם רשע.
 מחס"כ אי במחלוקתו עם חברי אשר הוא לא
 משה ולא אהרן ולא בחיר ה' ובפרט שהדין
 והיושר עמי איך לא לחלוק עמי. — והנה כשנבין
 הענין מחלוקת של קרח איך שהיה נראה לו שהדין
 עמו וכלם כחדטט ואחרו שהדין עמו חס"כ ה'
 הפסחה עמו ומסו על נפשוהו וכמו שפירש.
 וזה שכתב המסיד כן ולא יאל לריב הייט של
 יחלל במחלוקת כקרח. וא"כ שהוא ח"ס דומה לקרח
 ככ"ל פ"א הסיף המסיד וקאמר מהר ר"ל עד שיהיו
 במחלוקת של קרח איך קרח היה שובר שהדין עמו

אשפ"כ היה בשטח. ומה יוכל להבין חלי הוא
 נמי בשטח. ופחה נפדה המחלוקת של קרח והבין
 מה שם לרקוק כהנין. הנה רש"י כתב שח"ל
 ומה ראה קרח לחלוק עם משה נחנחל על נשיותו
 של חלונס כן פו"לל שמיחה משה נשיו על בני
 קחה פס"י הדבור אחר קרח חור אבא לרבעה
 היו שחומר ובני קחה וט' עמרם הבכור נטעו שני
 בני גדולה אחר מנר ואלד כהן גדול מי רשיו ליטול
 לה הכניה לא אי שאלו כן יתב שהוא שני עמרם
 והוא מנה נשיו חן כן אחר הקטן מכלם הדין
 חלק עליו ומבטל חן דבריו פכ"ל. ויש להבין כיון
 דעיקר המחלוקת שלו היה עובר נשיותו חללס למה
 נתן להקטן חן הנשיות חלל היה חלק וד"ל למה חלקו
 לחללס הנשיות לא היה חלק וד"ל למה חלקו
 של משה ואהרן בחמרם ומדוע האשאל. על קבל
 ה'. וגם קשה בזה שאמר להם משה ובקשתם גם
 כהונה דמשמע מדברי משה שלא חלקו חלל על
 כהונה של אהרן והא מדבריהם שאמרו ומדוע
 האשאל על קבל ה' משמע שחלקו גם על משה.
 עוד י"ס להבין אחר בליטה קרח ופדוהו כחיו וילוט
 כל פדה בני ישראל כ' על משה ועל אהרן לאמר
 חסם המחס חן עם ה' וקשה והא משה הראה
 מחללה מופת דבליטהם שלא כמות כל האדם ימורו
 ורלו שחלל ה' יהיה לו וזה וס' שלו ומה זה לא
 האמיט בזה האזה עד חון האחרון בהקשרת
 הקשורת. והאראה לפס"ד ליישב כל זה בקצרה.
 אשר בלחמה כל עיקר הקבלה של קרח ה' בלחמן
 קדוש ה' אך לא היה לו פתחון פה צמה להחליל
 לחלוק על הסהונה ולומר ח"י מניע הרהונה. כיון
 דעמרם הבכור י"ס לו ליטול שני חלקים בגדולה
 ואלו נתן לקרח הנשיות אשפ"כ שהנשיות הוא חלק
 קטן כנגד המלוכה והכהונה מ"מ היה שחוק דלולי
 יאמר כלם שכן הוא היושר של אחד מבני הבכור
 יטול חלק גדול עוד חלקו שהוא מבני הפשוט.
 אכן בזה שלא נתן לו חלק כלל זה טודל שילה וטרי
 ולא שולח ט ולא אל חסן רשע וטודל חון החלוקה
 האלה מ"ס הקב"ה חלל מדפסח חלקו כן זכרם
 יסכמו לדברי חלל זה החלוקה מלח ה'. ובה
 הסענה חללל חן הנשיות מחללס וזהו כחשר
 חבטל

כ"א
הי"ס
כ"א

מס' הי"ס ל"ז י"א

מטה בצקסרס ואין הדיק יוכל לבטל מטה ה' פי
נזירס . עב'ס שמעט מקרה ח'ד שיהי ספור שהדין
עמו וכן כל ישראל הסכמו לדעתו . ח'כ' לבו חו
מסמלסו ומה פלסו ל' במחלקסו ובהסכמסו
ולפ' כאשר יאל' ח'דס להחמל מחלקסו בצקסרס
שהדין עמו יס' לו לחס' ח'לי' הוא כקדח ובעצמו
ויהי' נאבד עבור סענח ע'כ' יורג טוב שיטבור
על מדחיו ויהי' מוסר בזה שטחיו כמחול' המעביר
על מדחיו מעבירין על כל פסעיו גאמר טס'ס טן
ושובר על פסע למי הוא טס'ס טן למי שטבור על פסע :

ל' ואם יבאו אורחים לביתו ב' . הענין גדל
המליה של הכנסת אורחים יזכ' לן פס' דברי
רבינו בחי' שחב' ח'ל' וסע' ח'ל' בבאר שבע ויקרל'
סס צסס ה' ח'ל' שולס . דע כי הכנסת אורחים
היא מדה עטמה ועמסכס ממהת החסד שהוא מדחיו
של הקב'ה שהוא ז' וממסנס לכל בריה . ואברהם
חביט ע'ה' היה רלס' במחויק בזה המדה גאמר
כי ירסחי למסן חסר יליה חס' בניו חלס' ואלס' ביהו אחיו
ושמרו דרך ה' . לפסוח לזקק ומססס 'והוא החסד
ויהי' הוא ממלח' מדה החסד כי מליט בירושלמי
ויסמור משמרדח חסרה מדה החסד כל ימי היות
חברסס בצולס' חלס' הוורכחי' לפסוח מלחכחי' עלי
שהי' חברסס עומד במחויק ושמר משמרחי' ורסו
חול' כי חברסס יהי' מחור' חסר אורחים ומביחס
לביחו זהו גאמר ויסע' ח'ל' עטריקין חכילס' שחיה
ליה . ובמדרש חול' ויסע' ח'ל' חסר ר' וצירח חכילס'
שחיה לוי' כ' ר' נחמ' חסר חסר חסר חסר חסר חסר
ח'ל' חסר נכנס ח'ל' חסר חסר חסר חסר חסר חסר
מבסס חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר
ח'ל' חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר
רבוסיט ח'ל' חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר
כי המסיל הכחוב הכנסת אורחים חסר חסר חסר חסר
סירוח כי ממהת החלס' שחיה חסר חסר חסר חסר
נטע לנסס חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר
לסן נטיסח בשמים דכחי' לנטע שמים וליסוד חסר
ולח' חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר
והס' ויסע' ח'ל' חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר
כי המחויק נטיסח חסר חסר חסר חסר חסר חסר חסר
לנטיסח

חבטל החלוקה מחלוקת או ממילא יהי' כל החלוקה
בטל גם ממהת ואחר' ויסמרכו לפסוח חלוקה מדה .
וכדין ג' חסרס חסרס וכלו חסר חסר חסר חסר חסר
לחלוק ממהת (פי' בח'מ' ס' קפ"ד) וכל עוד שיהי'
חלוקה מדה או חסרס גם על החלוקה חסרס חסרס
זה הוסיף שהמה יקחו ג' חלוקים גדולים ולי חלק
קסן רק הגשילוח ח'לי חלק חסר הכהונה ויהי' נשאר
לחס' המלוכה עם הגשילוח וכאשר חסרס המלוכה
עם הגשילוח יהי' שקל ג' חלוקים עד חלק חסרס
של כהונה . ואס' שהמלוכה ח'לי חסרס לחלק חלק
ולהוסיף על חלק הקסן מהגשילוח חלס' חסרס לי
יעס' פסרה ביניהם חלס' ח'לי חסר הכהונה חסרס
חסרס מדוע חסרס חסרס . ויהי' חסרס חסרס חסרס
מניע חסרס המלוכה והכהונה ומסה חסרס חסרס
שדעסו לבטל החלוקה ויהי' מניע לו הכהונה . חסרס
חסרס חסרס ונבסרסס גם כהונה . וחסרס כפי סענח קרס
סב'ל לחלק על חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
בזה הפסנה הסכמו כל עדה ישראל עמו חסר זה
טולה חלס' נחט' לו הגשילוח . חסר מסה חלק חסרס
עס' ה' וחלסרסס על ה' חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
ורס' להחלוח לכל חסר חסר חסרס חסרס חסרס חסרס
חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
מסח על החלוקה שהוא חסרס במחלקסו דיכול
להיות חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
ולחלס' חסרס . חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
יחוסק חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
בזה מסה שחמה חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
חסרס חסרס . חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
זה לכס' למסח שחמה חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
היה סבסלסו בחרס חסרס חסרס . ועדין כל הקהל
חלס' חסרסס גם בזה חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
קרס חלס' ה' חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
וחס' חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
מחמה מסה חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
חסרס ויקס' ל' וחסרס חסרס על מסה חסרס חסרס חסרס
חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
ככ' . חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס
שחיה מטה חלס' ויסיל בזה נזירח דיקק לבטל המטה .
וכל עוד סקדין . עם קרס חסרס חסרס חסרס חסרס חסרס

171214

אחרי
השם
הגדול
והנכבד

ועתה ובימים אלה כי כל אלו העניינים כחלקי המדות
למנהגים הם משפטים כל הימים וזה המנהג בימינו פשוט וכח
לענין הדיון כי מה וזאת או חזק לקהל ח' על אחר ואפי' לרצות על
היחיד בבימי הממונה וההנהגות וההפסדים וזלתי בתק' מקומי
ידועי כגון חסי גורו ב' הגדול והנכבד לנהג או לאסור דבר
שהיה מן הדברים שהרבי יכול לעמוד בו כגדלת הפת והיו
השולחנות יותר חקוני ב' או מלך סתם שאל שנתחייב והנחת
שנית חשפי שלא ידע ולא שמע לפי שכל מה שגור המלך עם סיעת
שארל עמו ומקובל על הכל כתיב כל אשר לא יבואו לשלשלת
המלך יחרם כל רכושם וכן חרם הנשי' ורש' גלותא כמו שכתב ב' המק'
הנשיא כופה וזמן רמות לרחוק ולהכריז ואפי' טעה דבר בידנו
אזינו משלם כל שגמול רשות מרי' גלותא כמו שכתב ב' דסנהדרין
לפי שהיה המוטל עליהם וכן מה שיגדלו או יסכימו רבו על ק' ק'
בדרכי קהלם שסיון מעשם כן הרוב אפי' בעל כרחם על היחידים
ובלבד שהיה דבר שחזק הצבור יכול לעמוד בו כדאמרו פ' אה
מעמיד לפי שכל צבור וצבור הגדול כמקומו תחת יד הרבי ועל
פיהם דרכין להתנהג בכל ענייניה' והם לא יסכימו עירם ככל ישראל
לב' הגדול או למלך עכ' הרשע' הנה שכתב כי אין זכא ולא
חזק יד לקהל ח' לצבור על ח' ולא לרבים על היחיד הממונות
וההסכמות וההנהגות וזלתי למלך או לב' הגדול או לנשיא או
לרוב הקהל על מיעוטו והוא מלתא לאו מחד מלתא הוא כמו
שכתבתי שלא ידענו שום מקום מיעוטא שיתקנו תקנה כזאת
כ' שאל היו רואי פריכי או פרוכות בפי' יהיה יומא מכל העולם
היה ראי שיתקנו תקון וגדר שיכולין לעמוד בו וגם שלא היו צעולי
מז' סעוד אירוסין ומז' סעוד' שכלנו ב' חמיו כיון שהיו לב'
דבר' שחייב עליהם כרת מילת בנו ושחייט' פסחיו והנה בפי' הוא
עיר גדולה לא להיה מנהגנו כי כל קהל וקהל מסכים הסכמות
ועשה הסיבות הנדלי' לפרנסיהם ומנהגיהם ואפי' בענין לובן
החלב החפוי ב' דאם של הכסלי' של הק' מהג' בו אסור וק'
אסור כי יא' נהג' בו היתר כפי אשר היו נהג' בארצם ואין אנו
מונעין ביד כלל כי לעצמ' זה ודאי הם כשבי ב' בעיר ח' ואין בזה
משום לא תקנו דק' כרובא לגבי אביי וזמן שכתב החכם
השל' מהר' רוד ויד' יא' קנני למילי' אס' ק' פולייכי יא' לא קבלו
עליהם וההסכמה הנ' ולא ההמנהג שלהם ואם נמצא בעת שהוטל
החרם ונעשה ההסכמה לא הורה אדרב' רצה לזאת וגזר עליו
ב' קנס נחם שלא יא' אף שום חיוב לק' פולייכי יא' ולנהג על פי
ההסכמה הנ' אדרב' לא כי ראי' לשאר הק' יא' לתקן ההסכמה
כאופן המק' כל ולא היה פרץ ולא ינבא ולא צוה ברחובותינו
שהנלע' ולהפדד הפנאי אינו מאריך אפיל' תחנני לפני החכמי'
השלמים אשר בעיר האחת יתקנו ויסדרו ההסכמה הנ' באופן
מקובל פ' וגם לא חתבטל מכל אירוסין וסבלונות בבית חמיו
ולכני' כונה מה שכתבתי נ' לע' שאין ספק בו ופרט' א' אשר
מאיר עייניו הרשע' א' בתשוב' הנ' זה דעתי הצני' יוסף בסמיה'
גלמה טיטאק ז' להי' הצני' אברהם לבית חזן עבדכם יצחקי
ש' א' חכמי' מומת' למאמרי' שמוא' אמוסלינו הקטן שמוא' פוזיאל
נרע' הצני' מיי' בכ' עובדיה כ' - קושל' ב' אחר כל זה כתבו
החכמי' השלמים אשר בשלונקי יא' וחזקו על מה שפסק החכם
הגדל' מהר' יוסף טיטאק יא' שהגיע תשובה לק' פולייכי יא'
בענין הסכמי' הארס' כאשר לעיל' מרדכי ב' מהר' שמוא' הכהן
אל ואפי' העתקתי דבריו וחזקתי' החכמים כאשר הם כתובים
מזמן - אות באות ברשות הק' הנ' ובהסכמתם כאשר צויתי
היום יום ראשון יא' לירח אייר הרצ' ליצירה :

קע החכם

הקונטורים שלם בו כתיב תשובתך

שאלה קע

זה מלישנא דקדק' לא מהרמב"ם ז"ל בא למרר לנו משהו ב' בעיר א'
 שבכל הדברי' נוהג' זה כזה ומנהג אחד להם בכל הדברים והם
 אומרים כוונה מנהג זה פ' עזה כוונה מנהגו של זה הא' כלומר
 ששניהם נוהג' זה כזה ומנהג אחד להם בכל דבר וזוהי בדבר
 אשר רוצ' למנות זה מזה אינם יכולים למנות משום דהוה כמו ב'
 א' פלג מורק באופן א' כדברי ב'ם ופלג מורק כדברי ב'ה דרש'ה'
 לרבא אית כאן משום לא תתגודדו ואסירי אבל פני ב' בעיר א'
 וכל א' כוונה מנהגיו בפני עצמו וברוב הדברים הם שוני' זה מזה
 או כל א' כוונה מנהגיו ראז לא הוה כב' א' בעי' א' פלג מורק באופן
 אח' ופלג מורק באופן א' דכיון שהם שוני' ברוב עניניה' ומנהגיה'
 וכל א' מהם עושה כמנהגו לפיכ' לא יבואו לידי מחלוקת ויעשו
 אגודות ראז היו דומיא דב'ם ובה שרוב עניניהם היו שונים אלו
 מאלו ועולם היו חולקים הללו אופקס והללו מתירין וכן הן חולקות
 ברוב עניניה' ובמעט קט בכל' יוכרחן התם ביבמות אפ' שא
 אסירין ולא מתירין אלו פוסלין ולא מכשירין לא נמנעו ב'ם מלישא
 נשים מב'ם ולא ב'ה מב'ם וכל הטהרות והטומאות שהיו אן מטהרין
 וחלו מטמ אן אלמא דברוב עניני' היו שונים במה שהיו אופקין אן
 היו מתירין אלו ומה שהיו פוסלין ומכשירין אלו היו מכשירין
 ומטהרין אנו ע'כ' לרבא דהלכת' כוונת' לית כאן משא' לא תתגודדו
 אלא כב' א' בעיר א' פלג מורק וכו' והעטם משום דס' לרבא
 דכשהם חלוקים ברוב ענינים אז לא יקפידו כ' אלו על א' לפי
 שכל א' חושש' שיתנו ועשו כמנהגו בדבר ההוא כמו בשאר הדבר'
 ולא יבואו לידי מחלוקת ולא שייך כאן לא תתגודדו לא תעשו
 אגודות שהרי הם שתי דת' דכיון וכבר הם אגודות שהרי הם שונים
 בעניניהם אבל כ' ב' שהם שונים ברוב עניניהם ומנהגיה' ובדבר
 א' לבד רוצים להיות שונים זה מזה אז יקפידו זה על זה כי יאמרו
 מרוע בכל המנהגים אתם נוהגים כמונו ובדבר הזה אינכם רוצ'
 לנהוג כמונו אלא למנות ובעביל זה יבואו לידי מחלוקת ויחלוקו
 ומה שהיה נראה עד השתא בב' א' בעיר א' פלג מורק וכו' דלא
 משמע ליה לרבא דהו' בכלל לא תתגודדו אלא כשהשני ב' שות'
 בכל הדברים והמנהגים ובדבר א' רוצים להיות חלוקים שאז
 מקפידים זה על זה ועלדי זה באים לידי מחלוקת ויפחדו אלה
 מלה וכנת ב' פלג : אבל פני ב' פ' שכל א' כוונה בכל המנהג'
 בפני עצמו לא יקפידו זה על זה ולא יבואו לידי מחלוקת ולא יפחדו
 בעביל זה שכבר הם נפרדים ועומדים שאין הדבר תלוי אלא
 בהקפדה המביאה לידי מחלוקת שמפרידה מב' לשנים ולפי זה
 אחי שפיר לישנא דקדקא דאפקיה בלשון גרידה דמשמע לשון
 אגוד' ומשמ' כמי' לשון חר' חתוך' כמו גורח אינ' אית' שלא כחוקך
 אגודה א' לב' פ' שלא נעשה מב' א' ב' וכדרבא דאמר דב' א' לא
 פליג לתרו' וכדלפיל' : והשתא אחי שפיר כל מה שכתב הרמב"ם
 ז"ל ובכלל אזהרה זו שלא יהו שני ב' בעיר א' זה נוהג כמנהג זה
 וכו' פ' ששניהם נוהגים בכל מילי זה כזה כדלפיל' דהוה להו כאלו
 שניהם הוה ב' א' ובדבר א' רוצים להחלק לב' כדפרישית לפי
 שכשיראז שבכל דבר שונים ובדבר א' רוצים למנות קצתם על
 מקצת' ודאי יקפידו אלו על אלו ומתוך כך יחלוקו לב' ואחי שפיר
 מה שנקט מנהג בלשון יחיד ואחי שפ' נמי מה שמתן טעם לדבר
 וכתב' שלפי שדבר זה גורם מחלוקת גדולה פסאסה רוא' שבכל
 דבר שונים ובדבר א' רוצים למנות קצתם על קצתם ודאי יקפידו
 אלו על אלו ומתוך כך יחלוקו לב' ואחי שפיר נמי מה שמתן
 טעם לדבר וכתב' שלפי שדבר זה גורם מחלוקת גדולה
 שכשהם רואים שבכל דבר שונים ובדבר א' רוצים למנות יבואו
 לידי מחלוקת גדולה ומתוך כך יחלוקו לב' אבל כשהם שנים
 בכל דבר לא בעביל כך יבואו לידי מחלוקת להחלק ולהפחד שכל'
 הם נפרדי' ועומדין כשאר כל הדבר' ולית כאן יאסור לא תתגודדו

בכפרים עצמם הם קצין ולא קיבולו לעיירות ויקראו גם
למער לומר ולרדיתא אף ברבר הרעות מתקדים אביי ורבא
ולרדיתא אף ברבר הרעות טיף לא תתגודדו דאלכ מי הכמים
להחזק בזה יתרחם מה פתח הרשבא זל רבני הכפרים לא היו
איקמרי ודוק לומר רלא סל דקריאות כניסת הכפרים לאו זמן
הוא ואף מתפוסות סלה להרמבם זל בר דאף ברבר הרעות טיף
לא תתגודדו זל . ועל מה מסאל הם על אותם שהחרימו סלא
ישמעו לסום אדם בעולם וכתב בסוף דבריו הרי זה מותר להם
מעום שבויה אבל אסור להם מעבד אחר מעום לא תתגודדו לא
תעשו אגודות אגודות וכך חייבים כל בית ישראל הנקראים בשם
יעקב אלה המחזיקים ברית מרעה להיות עדה וקהל ישראל
אגודה ולא תהיה ביניה מחלוקת בשום דבר בעולם עכ"ל והביא
אין האחרונים סאלה זו להרמבם זל וכתב עליה ואינו מסאלה
להרמבם זל כנראה והיו ברבר הרעות הרי כך בהדיא שאף ברבר
הרעות טיף לא תתגודדו וכך ממעמ מלשון התשובה דקאמר
כל ישראל אגודה א' . ולא תהיה ביניהם מחלוקת בשום דבר
בעולם ממעמ רבין ברבר הרעות ובין באיקמרי בכל דבר בעולם
הזהירה התורה על המחלוק' וכך בפ"ב דהלכות ע"א וחוק' הע"א
כתב הרמבם זל זה הלשון עצמו ולא נכלל אזהרה זו סלא והיו
פתי בתי ריני בעיר א' זה כהנא כמנהג זה וזה כהנא כמנהג אחר
סדר זה גורם מחלוקת גדולה מכל' לא תתגודדו לא תעשו
אגודות אגודות עכ' דממעמ דכלל לא תתגודדו ה' כל מחלוק'
בין ברבר אסור בין ברבר הרעות ולפי זה כנראה דכל דרמבם
זל סל כרבה ואביי דמתני' רלא תתגודדו אפי' ברבר הרעות
ולק' להו מתקין דמקום סנהגו לעשות מלאכה מעום דהתם הוא
ג' עיירות ולפי זה מסכים עם דברי התו' והרב חב"ד . ועכ'
דייק בלשון שאמר סלא יהיו פתי בתי רינים בעיר א' וזה כהנא
כמנהג זה וזה כהנא כמנהג אחר עכ' נקט לשון מנהג כהה"א
דמקום סנהגו לעשות מלאכה דהו מנהגא בעלמא כדקאמר
התם בגמרא אמינא לק' אלא אזהרה ואלא אחרת לי מנהגא
להורענו דאף ברבר הרעות טיף לא תתגודדו וגם הטעם סנות
מכח כן שכתב זה גורם מחלוקת גדולה כמו שכתב בתוספתו
וכיון שאזהרה הוא מעום מחלוקת לס' איסורא לס' ברבר הרעות
ומה שהוקמה לק' איך פסק חרמבם זל כאביי שהרי כל הפוסקים
פסקו ברבא הספק הוא טוב וכל מעיין יסתפק בזה איך במה
מטרת לישב איך דעת חכמים נוחה הימנו כלל מוטב היה לק'
סתאמר שאיך יורה לישב דבריו משתתם לאיש כמוהו דברים
כאלו והיו מלי אורייתא הוא דמרתת לק' לאמרם זה לשון
מרכת פתי בתי רינים בעיר א' וכו' ממעמ לכאורה דפסק כאביי
ולא היא רלא סבין מסקנא דרבא דהלכתא כותיה לגבי ראביי
נפקין כאביי דלית הלכתא כותיה לגביה דאביי ועוד שדברי' סל
אביי מוקמי' ועומדים כדאמר לעיל אלא ודאי הרמבם זל כותיה
דרבא פסקי' ומה שכתב סלא יהיו פתי בתי ריני בעיר א' מה כהנא
כמנהג זה וזה כהנא כמנהג אחר הכי פירוש' כפי הנראה לקובר
סלא ויחא רל הוא ואין ידו משג' דע' לרקרק בלשון סל הרמבם
זל אפי' קט כרבור זה כהנא כמנהג זה ולא כתב כמנהג א' כמו
שכתב אחר זה כהנא כמנהג אחר ברי' ועוד למה לא נקט כלשון
רבא זה כהנא כמנהג זה כהנא כמנהג' אחרים ועוד למה נתן
טעם המחלוקת על הספק באומרו שדבר זה גורם מחלוקת
גדולה שכתב לא תתגודדו ומה אגודות עכ' עם המחלוקת
ואפשר להעשות אגודות בלי מחלוק' וכך היה לו לומר שדבר זה
גורם להעשו אגודות אגודות ע' מחלוקת אסור אבל דכתיב לא
תתגודדו ומרתלה הטעם במחלוקת ממעמ דכמנעמי' אגודות
אגודות ע' מחלוקת אסור אבל סלא ע' מחלוקת טרי ואין מובן

דפסל לה'מבס זל דלא הוי בדבר משום לא תתגורר אלא כמים
הקפדה ומחלוקת שכל אחד תלוי מחבירו בשאר הדברים כל
א' במהגו כוהג ולית כאן משום לא תתגורר משום דהוא כמי
בד בעיר אדלית סם משום לא תתגורר וכדכא לא סייך בהו
משום לא תתגורר כיון דלא עבדי משום פלוגתא דעקד לא
תתגורר הוי משום פלוגת דכטהמני שממני חיכו משו פלוגתא
סני כד נפרד לית ביה משום לא תתגורר כיון דלא עבדו משום
פלוגתא דעקד לא תתגורר הוי משום פלוגתא והיינו טעמא
מכתב ה'מבס זל מדבר זה גורם מחלוקת גדולה הא כשאין
בדבר גרימא של מחלוקת גדולה אז ליכא למיחש משו לא תתגורר
וסבת המחלוקת היא כשפיהם שנים ובד' ה' הם רוצים להחליק
דהיינו בד' שרצה להחליק דהיינו בד' לב' אבל בשום חלוקים
בשאר המנהגים ודאי לא יקפידו גם ג' ולא יחלוקו מכבר
הם חלוקי' שלא עי פלוגתא ומחלוקת טהכל תלוי בהקפד הדבר
שמחזק כך באים לידי מחלוקת וכפדריק זה מזה טכס מלפון לא
תתגורר משמע למון חתוך ופירוד ולפון הגורד וכדפרישית עכ
לפון . דברים אלו חפץ שים בהם חורפה רכזיה למימם טהיה
להעמיד ה'מבס זל כדכא דרוב הפוסקים פסקי קוותיה וטבלל
דכוליה גמרא הנה חכמי מחזיקי תי על מקומו השניג' בהם וזאת
אזי טאקה אחי מעשות עלינו וידעתי טכאס' תחייסב בדברי תמכא
דאין סברא לומר דבר מכל מה טאקרת כתבת ראשונה' ל' דקדק'
בלפון סל ה'מבס זל אחי קטס בדבריו זה כוהג כמנהג זה
ולא כתב כמנהג ח' ברל' כמו טכתב אחר כך כמנהג אח' ברע
עכל הנה הק'מ' שתופ' המיד לפון סל ה'מבס זל וכתב במצות
לא תעשה ס'ס' וטבלל לא התגורר שלא יהיו בד' בעיר אחר
זה כוהג מנהג י' ח'זה כוהג מנהג אח' עכ' הרי לך טברח שלא
קפדס בדבריו מה שפדס סל ה'מבס זל וכתב במצו' לא תעשה
סי וכל שמע דברך לרקדק בלפון שלא הטע' לפר' מה שפדס
ומסתמא דבטיסתי ד'ה'מבס זל קאי וזיהו בקי טפי מיכן בלפון;
עור כתבת בו עול'מה נתן טעס על הפסוק באומר מדבר
זה גורם מחלוקת גדולה סנאמר לא תתגורר ומה ענין
האגדות עם המחלוקת ואפשר להעשות אגדות בלי מחלוקת וכן
היכל מדבר זה גורם להעשו' אגדות אגדות ואסור דכתיב לא
תתגורר ומדתלה הטעם במחלוקת משמע דכמעטין אגדות
פי' מחלוקת אסור אבל שלא עי מחלוקת מותר עכ' . כמה
מהבבלי ים בדברים אן סכתבת דכא' דלא הוי פסקין ריטיה ולא
ימחן אגדות ומחלוקת דבר הכותב בהמה ומאמר על האגדות
משמע טעל הרוב מביאות מחלוקת ג' יכא האגדות אסורות בכל
מקום פדריק להביא לידי מחלוקת ואף אס' אין סם מחלוקת' מאין
בן בב' בשתי עיירות דסור לכע' משום דאין אונס אגדות
מביאות לידי מחלוקת ומה שטלה אי הטעם במחלוקת לקמן
יתבאר איך הוא מוכרח ה'מבס לומר זה . עוד סכתבי פלישית
והיינו טעמא דרבא דלית ליה משום לא תתגורר אלא בבד' ח'
פלג וכו' אלא דלא משמע ליה לרבא דהוי בטלל לא תתגורר אלא
כטהמני בתי דינים שנים בכל הדברים וכו' עכ' עס מאביר' אן
הפסוק מרובה על העמוד פדריק קססה אוריעך דלברך הוא
ל'יה לריכא ליפלות בשתי בתי דיני' ג' ופיהיה היכא דסו' במטהניה'
להיכא דלא שנים במנהגים ולא היה סריך לבד' פלג פסוק וס'
ואא שרף טבא ועוד אפילו לרברך קדא בא להזהר אב בד' ח'
פלג מוחן כדכרי כמ' וכו' ואס' כן העקד סגד מן הספ' וזכי הוא
ל'יה לה'מבס זל לומר וטבלל אזהרה זו שלא יאיד בד' אח' וכן
סד' בד' טהיה כוהג זה וכו' וטאד הדברים אסור סכתב בשני'
זה הענין כגלה הטעם בהם ודאי :

קויתא לגבי אביו דכל דופתא וכל העוסקים גם ה'מבס זל
וה' מטרחה הרמון פסקין כותיה אין ספק שים בו מקום פיו
ולעד כדכא לי דאיהו סל דטעמא דלא תתגורר לא הוי משום
דמחזי בשתי תורות דאזי טעמא לא סייך הלל באיסורא לבד
ובאותה תשובה דלעיל גלה דעתו ה'מבס זל דלא תתגורר
סייך אפילו בדבר הרעות ואין הטעם משום דמחזי בשתי תורות
לא משני המחלוקת ואף בפסקין אורא לטעמי' מאד קטס בלפון
מנהג וגם תלה הטעם במחלוקת טהיה טהיה לפניה וכדכתיב
לעיל וכתבא דקא מפלגי אביו ורבא באה אי הוי טעמא דלא
תתגורר משום דמחזי בשתי תורות וממני הכי סתי בד' בעיר ח'
לית לן זה ואביו סל דטעמא הוי משני המחלוקת לרדיה פברחו
דאביו מרווחת ביותר משום דאף בד' בעיר ח' הוי סבת מדיב'
ומחלוקת עיקר האונות טקהל פוליא ויתר קהלות ארט' לרפתך
הוי בשתי בתי דינים בעיר אח' ואס' המחלוקת בועד בייכס ואף
פסטיה דקאמר אגדות חגורו' מוכח טפי כ' ב' דפסח אגדות
לכל מילי ותו דמפיק להו קרא בלפון גרידה לאמזעפינ' דטעם
איסור האגדות הוא כדי שלא יבואו לידי גרידה דהיינו מחלוקת
אבל להסדו רבואהיה דפסל ד' ב' ורבא לא פלגי' אלא באיסורא
דכתיבא לעיל ה' טעמא משום דמחזי בשתי תורות סתי בד'
בעיר ח' לית לן בה משום דלרדיה הכתו' לא חסמא על המחלוקת'
אלא טלא תראה תורה בשתי תורות וכטהס ב' בתי דינים כל
העולם יודעים במחלוקתם ולא מחזי בשתי תורות אבל כטהס
בד' אח' פלג מורין וכו' הפולס סבורין טאין הפרס מעט' ביניהם
תלוי במחלוקת טהיה אלו לאסרין לכל העולם ואלו מתירין לכל
העולם אלא סבורין סך האגדות חורה טהיה מקצתם עושים
כך ומקצתם עושים כך וטאניה חורה אחר לכל ישראל וטאניה
טווח ואומר תורה ח'יה לכס וכו' אבל סתי בתי דינים בעיר ח'
ליכא משום לא תתגורר ואף על פי שחלן עושים כדכריהם
בפריהא ואלו עושים כדכריהם בפריהא סין דסתי בתי דיני'
כינה כולי עלמא ידעי דפלוגתא היא ביניהם ומאן דסרי כל דסרי
לכל העולם ומאן דאסר אסר לכל העולם וליכא סתי תורות ולכן
הוכרח ה'מבס לפסוק כאביו ואף על גב דבאותה סוגי' הקשה
ל'יה רבא לאביו ואס' בט' ובה' כב' בד' בעיר אח' דמו ממיק' לא חמ'
רבא וכו' ומשמע דכריתות סברתו סל אביו ואין לפסוק כמות
ואף כללן ככולי' גמרא מוכח הכי דאביו ורבא הלכה כרבא חמ'
ה'מבס והס'מ' דסביא להו דקרא מוכח דטעמא דמלתא הוי
משני המחלוקת ולרידהו בין באיסורא בין כדבר הרעות האמר
הכתוב דריכס אלו לומר דהאזי קוטא טהקסה רבא ל'הם
אכנה קוטא ואף על גב ד'יהו סתיק אן לא סתיקין דומיה לזה
הביא הס'מ' גבי רבי' הארה בפסחים דקאמר אין בצו' חמץ לא
טריפה פיו סם נסריך לומר דלאביו בט' ובה' כון ומחלוקתם
פסטה בכל ישראל ויין מקום טלא יהיו סם מחלומי' בט'
ומחלומי' ב'ה' הו להו בשתי בתי דינים בשתי עיירות וכו' הוי
רב' בד' בשתי עיירות להיחוס מפורסם בבד' ובעיירות אין סם
מחלוקת הכיכמי בט' ובה' להיות מחלוקתם פסום בכל עיר ועיר
וככל פלך ופלך הנמסס' ח'ס' כל א' אינו חולק על חבירו ולא יתו
לידי מחלוקת לפי טכסב גדלו פ' ואף רבא דייק בלפון ואס' הוא
בט' ובה' כב' בד' בעיר ח' רמי ולא הו במשמע דלא סביא ליה .
ומס' הסיב ל' אביו דכתיבא הרבה בגמרא ואף האבא טעמא
ד'יהטא דאביו דקאמ' ס'מ' סתקס ח'רמי וז' גרים טהדי' טרל'
בב' בעיר ח' רמי קמל' וקס' להו דקאמ' דקאמר . בעיר אחר
מחלוקתו פל אביו ורבא אלא רבא טהיה ל'יהטא ח'ס' סתקס וקס'
דס' דאמרין פסום טעמא דטעמא טהיה קמל' למקום דס'מ' מקומ'
ליכא משום לא תתגורר אלא כטהמני וז' פסוקי' בב' כב' ח' לא
וכד

שאלה קע

וכבר הוכחתי לעיל שאף ה"א"ב בד' והאנוספת קרוב לומר דאף
הנהו ס' דהלכותא באב"י ואם יקשה בעיניך לומר איך הניח
ה"א"מס' ז' גמרא פרוכ דמשמע דהלכת' כרבא כדמסיק לא אח' דבא
דבא וכללן רבוליה גמרא כתי' אב"י ורבא הלכה כרבא בר מיעל
ק"מ ופסקי באב"י ולא קמו רעיה בכל מה שכתבנו הנה אחר
החפץ מנאחי בפסרי רבי ז' לא תקנוהו לא העטו אנודות
אנודות אלא היו כולכם אנודות אחת וכן הוא אומר ואנודותיו על
ארץ יסדה וכו' ולפי שכתב שלמון ספרי מורה שאזהרת הכתוב על
האנודות סתם לכל מילי ואזהרת הכתוב אינה כי אם על מחלוקת
על קטטה דמייך בין באסורא בין בדבר הרשות ואף בשתי כתי'
בד' בעיר באב"י לא במחלוקת הדין דהתם טעמא משום דמחזי
כשתי תורות ורייקא דקתני האו כולכם אנודות א' באב"י סמך על
למון ספרי וכתב מה שכתב וכן מצאנו מעשה בבמה מקומות
היכא שהסברא מוכחת דא' וספרי או תורת כהנים או הירושלמי
מוכיחים כן אף על פי שטענות הגמרא לא דהטו הגמרא הכי
שוסק השך טענת הגמרא ודוק ותשכח בבמה דמחזי ומכללם מה
שכתב הלכות מלה ולמה פרק ה' ז' ומזה להשיך לע"א והוא
עליו ה"א"ב ז' ז' לא חזי לא מנאחי טעמא ז' ואולי טעה במה
שאמר בספרי וכו' דהי' לך שה"מס' ז' סמך על ספרי והניח
טענת הגמרא דפ' אהיה כסך וכן כתוב שם בהנה"א"ב בגמרא
דירך לא משמע הכי וכו' ואף ה"א"ב ז' משמע דהיה נוח לו במה
שכתב ה"א"מס' עם שהניח גמרא דירך ופסקי בספרי אלא מפני
שטעה שלמון ספרי עיין שם * ולפי זה מה שדחה דברירך ההכח
הנז' לומר דלא טייך הכא לא תקנוהו לאותה סוגיא כאן משום
דהתם אסורא והכא רשות איך הדבר כן לה"מס' והסמך ז'
והנמשכים אחריהם וכיון שהדבר כן והאי מלתא בפלוגתא
דרכותא מצינו למדך פלוגתא והסמך ז' והנמשכים אחריהם
אף שני כתי' דיינים בעיר א' ואף בדבר הרשות אית' ביה משום
לא תקנוהו ולפי זה אף אם נוד' שיקלנו ארטה הכ' בד' מחלוקת
לעצמם ומלתא זו הוי דבר הרשות מכל מקום יש לכם להשגיח
דאף על גב דאין כח אסור שבושה וכדו' מכל מקום אית' ביה
ה"מס' לא תקנוהו למלא דאמר וכמו שכתב ה"א"מס' ז' באותה
תשובה שהבאתי לעיל ונולד שהשליח נחנך הייתי מאריך במה
אוריין ד"ק' שכתב נטלתי פעמים רבות והוא שאני הוכחתי
בה"א"ב שיקלנו רבות היו שבות בעיר אחד ודרכם הוא לברר
בכל ענה כל קהל וקהל ממונה אחד או שנים שיפקחו בעניני
הקהל בדברים המיוחדים לקהל וכשהוא דבר שהוא משותף לכל
הקהלות דרכם שמתכנסים כל ממוני הקהלות במקום אח' ושם
מטלים ונותנים בעניניהם המשותפים לכל הקהלות ונודרים
ומתקנים ומסמיכים בגז' שצריך לתקן הקהלות בהנהגתם
דהיו כל הקהלות כקהל א' וממוני הקהלות כבד' אח' ואעפ"י שכל
קהל וקהל מכוין לעצמו היונו בענינים המיוחדים לקהל אבל
דברים המשותפים בקהלות שדרכם להתעורר עליהם היו כקהל
א' ודיינים להו כעיר א' כבד' ואיני רוצה עתה לטרו' בכרי ונלעתי
התשובה היא כי אין כוונתי לעשות הלכה למעשה כיון שהלכה
דמפת בידנו ועמא דבר עדנים כל קהל וקהל מהקהל היו שבות
בעיר א' כשני בד' בעיר לרבא ושני בד' כשתי עיירות לאבי ועם
כל זה אם תחפץ לרשע דעתי וראיתי הריב פך ואחלאלה *

יש להוסיף עם שאינה הוכחה גמור' כאשר ביאתי באת' קטעו'
אשר תראה אם תבדוקנה ככבד' * אבל ממה שכתב מענין
לובן החלב הקשני בקרוס מל הכסלים איך ראוה כלל בדברים
זה לא הוסמכו עליהם בפלוגתא ולא נהנוגו הכ מעצמם פס אבל
תורת אבותיהם ביריהם ואין ספק שאמכנו וספרד הו' שתי כתי'
דינים בשתי עיירות ואותם הנמצאים פה ואותו' במעם אבותיה'
לא מכל להכריחם דאי משום דמחזי כשתי תורות איך כאן כיון
שירדע לכל שדבר זה תלוי בחלוק' וכל אח' עושה כפי מה שלמד
מאבותיו ומדבותיו באותו המלכות וכיון שכל העם יורעין
במחלוקתם והסבה מביאה להם לירי כך לא יתחזי כשתי תורות'
וכדעתבנא לעיל * ואף משום מחלוקת ליכא משום שהכל יורעין
שדבר זה לא הסכימו הם מעצמם עליו שכל אח' נוהג כפי מנהג
מקומם ודמיה היא מלתא לבני הכפרים שקורין ביום הכניסה
בעיירות מפני שהם מצויים לעצמם ונטי' דרך מקומו' ולית' ב'
משום לא תקנוהו ומלתא היא אחת מהסבות שבהסבות רבות
יש חלוק' בקהלות ואין מוחך אלו בד' אלו לפי שכל אח' מהב' ע'פ'
מנהג מקומו' וכך נראה שדבר ה"א"מס' שם פך דבמות שכתב
שם ובמלה אף על פי שקורין לבני העיר ביר ומקדימין לכפרים
בני והיו כמו בד' בעיר א' פלג מורין כב' ופלג מורין כב' לא
קרינן ביה לא תקנוהו כיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא אלא
שהמקום גורם ואם היה כן מקום הולך למקום אחר היה עושה
כמותם הילכך למחזי כשתי תורות ע"ל ובאות' התשוב' הארכתי
בכל אלה החלוקים לפי שדרכים אלו סעיפס * רבים משוריש
ומפורים בגמרא ובדברי הפוסקים בריך עיין בהן בתלמודי' ויש
ובשאר הראיות אשר הבאת לקיים דעתך איני רואה בהם ידע
מוכיחות אם מה שהוכחת מההיא רה"א"מס' דלעיל דכתב כיון
דלא עבדי הכי משום פלוגתא דס' לה"א"מס' ז' שאין הדבר תלוי
אלא כשמשכנך ע' פלוגתא אז טייך ביה לא תקנוהו אבל שלא ע'
פלוגתא לא נכר זה שפלוגתא שכתב ה"א"מס' הוא מחלוק' בעלמא
ואין הדבר כן אלא ע' חלוקה בעיקר הדין כדרכנו בגמ' לומר
תמי' פלוגתא בעיקר הדין ושלא ע' פלוגתא אלא איך פ' שלא ע'
מחלוקת אלא דבר שנתקן מחילה מאותו הפגנו' דמי' דכרכ' *
ועיירות וכפרים וכן פ' הוא בעצמא אלא שהמקום גורם ואם היה
כן מקום נס מה שכתבת ז' והרי יהודה ובליל ע' ביהוד' היו נהג'
לייחד הארנס עם הארנסה טעה אח' קודם כניסתן לחופ' ובגליל
לא היו נוהגים ולכן לא היה המתן יכול לטעון טענת בתולים
ביהודה וכן מי שנהג מנהג יאהדי בגליל כדרכי' אמר ר' יהודה
בראשונה היו מיתרים את החתן ואת הכלה טעה קודם כניסתן
לחופה כדי שיהא לבו גם בה ובגליל לא היו נוהגים כן ביהודה
בראשונה וכו' * ופריך גמרא אהיה ותיירך רבא הבי קאמר כל
טלא נהג מנהג גליל בגליל אלא מנהג יאהדי בגליל אינו יכול
לטעון טענת בתולים שמעיקר מה דבני הקהל א' אפ"ה מועט'
נוהגים מנהגים אפילו שאנשי אותה העיר נוהגים באופן אחר
ואינם יכולין לסתור להנהג' מנהגם אפילו הם מרובי' והרי יחיד
מנהג בגליל כמנהג יאהדי דע' אפילו יחיד קאמר מרחיקת מי
מנהג מנהג יאהדי בגליל דמשמע בין יחיד בין רבים ודמי' הוא
למדת דירך דהי' לענין יחיד ארנס עכ"ל איך משם ראי' דהתא אינו
טעבר אותו טבגליל ונהג מנהג יאהדי ובגמ' בטענו' בתולים
קא' עסק דמי' להאי דאמרינן בפך דיבמו' גבי שספריו חמורות
מאלו דקאמר מאן שמעת ליה דאית' ליה האי סברא רבי יהודה
דאמר בארנסת אביו משום הכי לא תני ליה אמר ליה רבינא לרב
אשי ל' יאהדי ממי משכחת לה דאפי' עבר ונכס * גם מה שהבאת
ראיה מההיא כל קבוצ' כמחזה על מחזה דמי' איך לו ענין למדת
טבגליל וכלל איך לבי לפתור טענותיך ואין דעתי ממה לבטל
ראיותיך

מסין סתמו' מעור כך מעל' לומר מהרדניא פך פיער מחסבה
 כזו אח' בן דעת מרשה למעשה ולא זו בלבד אלא אפילו מה
 מאמרת מרדו לפסול התוספת הב' מעשה דרדא מרד' ופטר
 התוספת לא כחכו בו מפל' ער מרדא גם זה הכל ואינו חוסר
 לעולם קלמיר יטעה ברבר כזה גם מה טעמא ליה בכח' ממטע'
 אח' מרדק' וכ' אח' להגבות מרדיתא ורדו לחלק בין מרדיתא
 למרד מילי בענין גביה הא' ורדא ברדיתא הא' ולולא טעמי חוסב
 מרדבים אלו כולם לא כפי' מרדא בר טעמא היינו מרדק'
 להראות מקומות הראיות מבלי עמל' ויגע כלל' ידעתי מרדיתא
 סבורות אלך בכתבי קצת למרד' הער הזאת אשר טרדנו לכתוב'
 מניית מה שכתוב בספרי הראשונים' ויגע להביא אות' או
 מעת' על דברים שאין הדעת סובלת סוף' וכע' טעמתי טעמתי
 הזה עתיד להתחבר לפני האחס' הטלס במה' יוסף יצו ובטוח
 אני בו שידון דין אמת לאמתו ולא יפנה אל רהב' וטעמי כזב חליל'
 ואחת התלמיד האשוב' אם יתקין' עומי' הלכ' וידע לקטור על
 הדברים המבוארים הוריעני ואכתוב לך כל הדברים בארזה' י'
 ואחת' מלום :

קעב בפנינו

עדים חמ' קבלו עליהם סוף' האתו' הללג
 להחכם הטלס הא' יוסף אבתי יצו לריון
 כרכן גמליאל ב'צנו בל' מה שיראה לפי ראית עיני' מבלי שום
 חלוק' ועד עור בעולם מרד' אח' הגברת מרת אויבאלי' ב'ת האחס'
 הטלס כה' משה בן חטוב' ול' אלמנת הנכסר' כ' אברה' ד' גאון
 הלוי כע' לרוב בענין גביית פתוחו וברדיתא והתוספת מאחס'
 להוכח האפטרופוס' האכזב' כ' טעמא' אמולי' והכח' כ' יצחק די
 הרדא קבלו עליה' לרין האחס' הכ' לפרוע כל מה שגנב' האחס'
 הכ' בענין הכתובה והגדו' האחס' הכ' ונטלו קנין מלס
 בממל' דכסר למקניא ביה האמנה מרת אויבאלי' הכ' לקבל
 פסק החכמה' והאפטרופוס' הכ' מרד' אחר לפרוע כל מה
 שגנב' האחס' הכ' ולחזוק' ותוקף' נשבעה מרת אויבאלי' הכ'
 שבעה חמורה כהכרת העית' כ' בלי עליה ונרמה בבטול' כל
 דבר שביקש' אותו דבר תבטל' שבעה זו קבלה עליה חרס
 חמור נגמור דעת רבים לקיים עליה פסק דין החכם' הכ'
 גנב' איה זה ביום השמי' חמשה ועשרים יום לחדש ניסן שנת
 ה'ר"ץ פה ברובה וקיים' יצחק טולדאני' יהודה בכ' יוסף
 אבאזי כע' פתח דברי וראשית' אשרי מתחם' אפי' ומתפלל לפני
 א' עליון קונה שמים וארץ' יבליני מטביות ודריבני בדרך אמת
 כמאמר משה' אלה יעקב גל' עיני ואבטא נפלאות מתורתך ואם
 סגיתי' יתחול' בעדי כי יודע' אפי' בעצמי טלח' הנעתי' בכלל רוע'
 בקר כע' לפסוק דין כזה אב' ממ' על ה'על' והוא יהיה בעצמי
 כי בו בגמתי' ובריות' מרד' אדם לברית מן האטא סדא' א'
 דתכן בפרקליס' אח' התורה ככנס לא בפרגור האטוי' ולא במנעל'
 ולא בגנל' וכ' למה יאות' לי לאתנל' לפני כל יודע' ספר לירא' ה'
 ולחופי' ממ' להוריע' מכל' לפני האפטרופוס' הכ' מרד' א' וכ'
 שמעון בן חביב מורשה האלמנה מרד' אחר וסור כחובות' בית'
 ותבע מהאפטרופוס' כל זכות כתובה' וברדיתא' והתוספת'
 ואני אמרתי לא אוכל' לשמוע הדין הזה אם לא שבעתי' אפטרופוס'
 יודע' הפך בזכות' היתומי' טלס טעה הדין ולא תוסיב' אפטרופוס'
 לעיין בזכותם כעשה בטועה ברבר מרד' וסור ואז נכתב' סטרי
 הכתובות בדי' כמו מלטה ימים וברדיתא' טלח' סמו' אפטרופוס'
 לעיין בזכותם סלקתי עמי מלפסוק הדין הזה כי מרד' לסוף
 עמי מלרן לא בדרך פטרה ככל יכולתי' וכע' משה' אביה' מל'
 יתומים ואז אמרתי להם רבותי' הא לכם סטור הכתובה וטלח'
 האכאים ואחס' ברו' לכם אכאים חכמים ויודעים והם ידעו' לכם
 כי דו'א' אפי' מרד' סריך' לחזק' הדין הזה ג' צרה תוחבת' עדי
 ב'אף :

ד'אחזק' וכמורמה' לי טלח' כמור' אשר יצק מים על גרול' דברים
 אלו הוכינס' גם חקרים והי' מילי אחר מעשה אחרים והנה אח' כל
 אה' הרברים לענין פסקו' מל' דין כיון שחכמי' גאונים' מספיקים
 במה שכתבת' ועמא דבר בכל' תפוזות' הגולה טלח' להכריע
 הקהלות' הרבות' את המועטות' בעניני' התקנות' וההסכמות' ואין
 גם אפטרופוס' דרדיו' וסבועה' ואף מעום' לא תקגורו' ליכא להנהו
 דפסק' כרעא' לאו כל' מנייה' דחכמי' הרור' לחלק' עליך' ולא
 להכריח' בני' קהלתך' והבאה' לכל' נטל' פ' לחלות' פני' העומל' יואל'
 להחזיק' במעוז' העלם' ועכ' אדרגה' חסדך' תרצה' מלום' בעולם
 ותקרא' משה' על ירך' ואזה' מלום' וכל' אשר' לך' מלום' כאס' תס'
 בן יחויא' :

קעא התלמיד

החטא' כמ' שמעון' ין טאלת' ממני
 להודיעך' דעתי' בענין' כתוב' אחות
 בן' למת' הלוי' כע' וגלית' אחך' בכמה' מרד' וכל' בין אפטרופוס'
 היתומים' וביך' על גביית' כתובה' זו ואם' באחי' לכתוב' טעמו' שני'
 האפטרופוס' הרבר' ולכן' במרד' הקיטור' ראשונה' מה שכתב'
 אם' יגל' רח' טעמו' כתובה' זה עפי' תקנת' טולטולה' דע' טלס' כל'
 אפ' ברובה' בכתובותיהם' כוהנים' על פי' התקנה' ההיא' הדבר
 ברר' טל' מל' פירש' על דעת' המנהג' הוא סוף' ואפ' לא נכתב'
 כל' נכתב' דמי' מעום' דהי' מנהג' פשוט' לכל' ומנהג' עפי' וידין
 והם' חכמי' טולטולה' והיכא' דהמנהג' פשוט' לכל' ומנהג' וידין
 כע' מורד' דרדיתא' דמנהג' א' עבר' והי' כאלו' התנה' בפ' ואף' על
 ג' דהמנהג' הוא איהו' גופיה' כזו' ואמר' לא נכתבו' לזה' לא
 שמעון' ליה' דאח' סדרי' דמנהג' על המנהג' סוף' והמנהג'
 הוא' דהרד' ביה' ואפ' לא יס' חכמי' פרטי' כתוב' טלח' עפי'
 התקנה' באותו' הפרט' דוקא' עיין' עפי' התנאי' הוא' ונאמר' כל'
 הדברים' כסוף' על פי' התקנה' מעט' דכל' מנהג' שיתחברו' בו' ב'
 דברי' הא' שנתקן' עפי' וידין' והב' שנתקן' לכל' בני' התורה'
 כל' הפוסקים' ראשונים' ואחרונים' מורים' שאין' לזה' ממנו' אבל' אם'
 ואף' דהמנהג' פשוט' לכל' בני' ברובה' לא ספקתם' באז' מוטל' וטל'
 ומנהגים' עפי' תקנת' טולטולה' וקצתם' טהר' במנהג' מקומותיהם'
 חשבו' לזה' כמנהג' דמית' ב' המנהג' את הפועלים' ופרש' ול'
 מכלקט' ומקומות' הרבה' יש' טהרה' כך' דתו' לא אוליך' בתר'
 אחת' מנהגות' והל' אם' אח' מנהג' פשוט' לכל' דייק' ליה' למרד'
 כתובה' זו עפי' דין תורה' במה' שאין' בו' הנאי' מפורש' והדבר' מוטל'
 על' חכמי' העיר' ההיא' לחקור' ולדעת' מלי' עמא' דבר' בטעם' שמתו'
 בעלית' לענין' גביית' כתובות' ואם' המנהג' פשוט' אם' לאו' ב'
 מה' מרד' ממני' לפרש' לך' לעון' תקנת' טולטולה' לפי' שראית'
 דבות' הדעות' בפירשה' והאמת' גם' אפי' שמעונים' רבו' כמו' רבו'
 דעות' וזאת' גם' ובמקצתם' רבים' להתלות' באילן' גרול' כל' ער'
 עפי' התקנה' כך' הוא' שסדקו' על' תקנת' היתומים' ועמדו' וסדרו'
 טעמבור' כדכתיב' ועקר' ותוספת' לא יתפגע' אלא' עד' חצי' נכסי'
 הבעל' כגון' אשה' שהיתה' כדכתיב' מרובה' ונפסדה' רובה' ואם'
 באת' לבנות' כל' כדכתיב' ותוספת' מנכסי' בעלה' יסארו' היתומי'
 בחסור' כל' לכן' תקנו' טל' טעמבור' הנדוניא' והתוספת' והעיקר'
 לא' יהיה' לא' עד' חצי' נכסי' בעלה' בין' יספיק' בין' לא' יספיק' ומעמי'
 טלח' כחשוב' שמה' שתקנו' טעמבור' טור' כתובה' יהיה' עד' חצי'
 הנכסים' ול' פננרף' כל' הנכסים' הנמצאים' בשעת' מיתתו' בין'
 מהכנסה' לה' היא' בגדו' בין' נכסי' הבעל' וקנינו' או' נכסי' מלוג'
 וכ' וטעמא' הכל' טעמא' אחר' ושהיא' תגבה' מחצי' נכסי' בעלה' ול'
 מנכסי' מהם' יתנו' וקנינו' טל' הבעל' באופן' שיהיה' זוכה' בכל'
 מה' שנמצא' בפני' מרד' ויהיה' או' ממון' שנפל' לה' וכ' ומה' טהור'
 חסר' לה' ממה' שנפסד' מרד' ויהיה' והתו' והעיקר' תגבה' מחצי'
 נכסי' הבעל' וקנינו' ולענין' מה' שהגדת' לי' מי' מי' שחשב' לומר'

אוצר פתח האוצר הגדולים = מחזור = מחזור

שם משפחה ההיא בכינוי מהר"ר וכנראה בספרי חכמי איטליא.

מחזור — כן הוא המנהג משנים קדמוניות לקרוא את ספרי סידורי תפילות למועדים וכבר נודע, מחזור ויטרי שהובא בספרי רבותינו שמחברו רבינו שמחה מוויטרי בר שמואל, בשנות תת"ק לערך, ובנוי על מנהגי ופסקי רבינו רש"י, ובתוכו נכללו הרבה פיוטים, ונדפס בזמנינו מחוץ כ"י וכידוע עם ביאור.

וכן יש הרבה מחזורים, בכ"י שהם נשמרים באוצרות ספרים הגדולים ומהם מחזור אפ"מ, שהיינו נוטריקון אפסי, פוסגי, מונקלנו, אלו הם בני שלשה קהלות באיטאליא, שהנה כאשר היה גלות צרפת, ורבים באו לאיטאליא הניחו מנהגם של צרפת והחזיקו במנהגם של התושבים בני אשכנזים באיטאליא, או מנהג איטאליא אבל אילו משלש קהלות החזיקו במנהגם מצרפת, בימים הנוראים לומר פיוטים שאמרו בצרפת, ותרב"ץ שנת תרצט, האריך חכם א' בעניני פיוטים של מחזור אפ"מ.

מחלוקת — הנה ידוע שענין מחלוקת בקרב העם היתה מיום מחלוקת קרח וכל עדתו עוד לא נפסקה בישראל וכמו שפירשו במליצה ובני קרח לא מתו, והנה ארשום פה קצת ממחלוקות שהיו בתקופות אלף שנה שזה החיבור עסוק בו, אבל מה שהיה קודם זמן זה ואח"כ אין ענין פה בחיבור הזה. ולא אביא עיני מחלוקות קטנות מקומיים, כי אילו דברים אין להם שיעור והאי צורבא מרבנן דסני ליה בני מאתי וכו' רק לרשום אילו שעברו גבול המקום עד שנסב הגבול מעבר להמקום בכל מדינה שמסביב, והנה בשנים הראשונים בזה אלף שנה, אין לנו מקור ברור מגיד ימי קורות הדורות לבד אגרת רב שרירא הקצר, וכידוע.

והנה נזכר שם זכר שריד למחלוקות בשנות ד"א, שהקימו ראש גלות לריש מתיבתא לרב נטרונאי, שמעי' דרב אחא, אף שהיתה ראוי' כסא הגאונות לרב אחא, ובכל זה היו וודאי עם רב אחא הרבה רבנן ועוזריו, אך התקפה נצח, ורב אחא הוצרך לברוח לארץ ישראל.

והיה תתחלקות גדולה בישראל שיצא ענן בר דוד ויסד כת הקראים ועמו היו הרבה מישראל וכידוע שנתרחבה עד מאוד, עד שבאה"ק היו רוב הקהלות מהם, וכידוע בדברי הימים, וכן מזכר פלוגתא בין ראשי גליות, דניאל ודוד בן יהודה וכל צד היו לו הרבה עוזרים במדינה ופלוגתא בין מר רב מנחם גאון ובין רב מתתי' גאון ורבנן דילהון. ובשנות ד"א תרפ לערך המחלוקת הגדולה בין ראש מתיבתא של א"י הוא רב אהרן בן מאיר גאון ובין חכמי בבל רב כהן צדק ורב סעדיה אודות קביעת עיבורי שנים עיי' בערכם. ואח"כ המחלוקת בין רב סעדיה ובין ראש גלות דוד בן זכאי עיי' בערכם. ואח"כ בין רב נחמי' כהן בן רב כהן צדק עם רב שרירא וחביריו, ואח"כ בין ראשי גליות דוד בן דניאל עם גאוני ארץ ישראל רב יוסף ורב שלמה כהנים ורב אביתר בנם ז"ל בשנות תת"כ, ובספרד מחלוקת בין רבינו יוסף בן שטנאט גאון, ובין רב משה בן חנוך גאון, ועוזריהם לכא"א. ואח"כ בשנות תתקצ ומעלה המחלוקת הגדולה על ספרי הרמב"מ שנתפשטה בכל המדינות, וכידוע. ואח"כ בשנות ה"א מם—גון לערך מחלוקת השניה על ספרי הרמב"מ עיי' רבינו שלמה הקטן מעכו שנתפשטה בכל הארצות ובשנות ס' המחלוקת בפרווינציאה ובספרד על לימודי הפילוסופיאה, שנתעורר מרבי אבא מרי הירחי, עיי' בערכו, ובשנות קן היה מחלוקת בצרפת בין רבינו יוחנן טריוויש בן ר' מתתי' ז"ל שנתעוררה עליו מרבי ישעיה בן אבא מרי ז"ל. ובאיטאליא היו כמה מחלוקות גדולות בימים אילו, ומן המפורסמות אודות היתר הדפסת ספרי קבלה שהרבה חכמים התנגדו לזה, עיי' ערך ר' יצחק דלטאש ובין ר' יהודה סיר ליאון ובין חבריו ובין ר' יהודה לאנדא ובין חביריו.

ובין ר' יהודה מינצי ובנו ר' אברהם ובין ר' יעקב מרגליות ור' יעקב פולאק. וחבריהם בשנות רע, הרבה שנים אח"כ בכמה הוראות ובעיקר בענין מיאון עד שבא לכלל חרמים וגדושים עיי' בערכם. ואח"כ שם מחלוקת גדול בין רבינו מנחם ר' משה פרווינציאטו ובין רבי ברוך חזקיהו אודות ענין גט. ואז היה מחלוקת ב' גדולה בפולאניא בין

מחזור 1234567

אוצר החכמה

ר' שכנא מלובלין, ובין מהרש"ל ז"ל עיי' בערכם וגם אז היה בארץ הקודש מחלוקת הידועה אודות הסמיכה בין מה"ר יעקב בי רב מצפת ובין חכמי ירושלים ומצרים אודות עגין הסמיכה (עיי' ערך ר' לוי בן חביב וערך ר' יעקב בי רב). ואילו מאשר נודע לדור אחרון לבד ממחלוקות קטנים בכל עיר ועיר בין רבנים, כמו הרב ר' מתת' טריוויש בעל ספר בנימין זאב בעירו וארצו ובין חבריו הרבנים בארץ יוון. (ועיי' עוד ערך ר' אליעזר השמעוני בפנים וערך ר' יוסף בן לב באות יח). ויה"ר שיבוא מהרה אליהו וישיב לב אבות על בנים וגו', יהודה לא יקנא את אפרים, ואפרים לא יקנא את יהודה בב"א.

מלכות — הנה נהגו קצת מחכמים ראשונים לכתוב כינוי מלכות על חלקת מדינה במקום לכתוב ארץ אשכנז צרפת כתבו מלכות אשכנז וכיוצא בו אף שזה פשוט, אך מ"מ טעו בו סופרי הדורות בספרים הנדפסים, ולדוגמא אציין שכתב בתשובות רבינו חיים אור זרוע סי' קצא (עיי' ערכו) על רבינו אליעזר שהיה ראש המלכות ומנהיגו, ע"כ בתוך דבריו שם, והבינו קצת מחברים שהיה מקורב להמלך המדינה הנוצרי, וכר'. ובאמת ז"א שהכוונה שהי' ראש ליהודים רב גדול מנהיג ישראל בכל המדינה (ולא כמש"כ בס' תר"ה ותו"א וכר').

וכן ראיתי שטעו במה שנכתב על אחד מחכמים הקדמונים שהיה מגדולי המלכות והיינו שחשבו המלכות הקיסר, ובאמת זה אינו רק גדולי היהודים, ומלכות הוא רק כינוי למדינה. ואל תאמר שזה רק שיחה בעלמא שהוא גם כן נפקא מינא לדינא. שהנה בתקנות רגמ"ה כתוב בסוף ס' תשובות מהר"מ רוטנבורג, דהתרת' של שתי נשים אין להתיר רק עפ"י מאה אנשים, מג' מלכיות, אוניא צרפת לומברדיא וכו' ע"כ. והבינו חכמים בספריהם ספרי שו"ת דהכוונה דוקא ג' מלכיות ממש, הא ג' מדינות תחת מלך א' לא מהני, מיהו אינו בר' כן, שהרי להלן מזכיר שם ג' ארצות, ועיין בזה בתשובות דברי חיים ח"ב סי' מא. התם סופר ח' אבה"ע סימן ד', שמן למאור ה' גיטין. ואכמ"ל בהלכות גיטין.

ממונות — חיבורים לקדמונים בדיני ממונות היינו חיבורים מיוחדים מלבד חיבורים הכלליים על סדרי מסכתות וספרי שאלות-ותשובות, וספרים כלליים כמו ספרי הרמב"מ ז"ל, הנם יש מועטים שנחפרסמו.

ויסודר קצתם אשר נודע לי:

(א) ספרים קטנים נקראים שערים לרב סעדי גאון הוא ספר השטרות ועוד.

(ב) ספרים קטנים נקראו שערים לרב שמואל בן חפני גאון כמו ס' השותפין ס' המבוי וכר' הפקדונות, עיי' בערכו.

(ג) ספרים קטנים מחולקים לשערים מרב האי גאון ז"ל, כמו ספר המקח וממכר הפקדון שערי שבועות, המציין משפטי התנאים, המצרנות מוסר הדינים, משפטי הלוואות וכר' מהם נדפסו מהם בכ"י.

(ד) ספר הדינים לרבינו יהודה כהן תלמידו של רגמ"ה.

(ה) ספר הדין לרבינו יהודה בן ברזילי.

(ו) ספר השטרות לר"י בן ברזילי זה.

(ז) שערי שבועות לרבינו יצחק בן ראובן.

(ח) ספר בדינים, מרבינו אשר מלוניל כ"י.

(ט) ספר העיטור לרבינו יצחק בן אבא מרי ממארשיליא.

(י) ספר התרומות לרבינו שמואל הסרדי.

(יא) ספר תורת הבית לרבינו יצחק הלוי.

(יב) סדר דינים לרבינו צדקיה מרומא.

(יג) ספר צפנת פענח לראב"ן ממגנצא.

(יד) ס' עץ החיים לר' יעקב בן יהודה מלאנדאן.

(טו) ס' עץ החיים לרבי חיים בן נסים.

(טז) ספר פסקי ריקאנטי לרבינו מנחם.

(יז) ספר צרור הכסף לרבינו חיים בן דוד.

(יח) מאמרים מראב"ד ז"ל כמו מאמר במשפטי הרשאה ועוד.

(יט) ספרי אדם ותוח לר' ירוחם.

(כ) טור חושן משפט, לרבינו יעקב בן אשר.

מן — מ' — זה מצינו בין חכמי איטאליא הקדמונים וגם אחרונים בכנויהם

בהוספת אות מ' או תיבת מן, כמו חתימות כינוי משפחה מהזקנים, מהרבנים; מריקאנטי וכיוצא

כתיב הכא: "בקש שלום ורדפהו". וכתיב התם:
"רודף צדקה וחסד". (קידוש מ.)

ההוא דהוה קאמר ואזיל, שב בירי לשלמנא
(שבע בורות כרויות לרגלי איש שלום
ומכולם ינצל) וחד בירא לעביד בוש (לעושה
רשעה), א"ל שמואל לרב יהודה, קרא כתיב:
"כי שבע יפול צדיק וקם". (סנהדרין ז.)

הלל אומר הו מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום
ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן
לתורה. (אבות א, יב.)

הלל אומר, הו מתלמידיו של אהרן אוהב שלום
ורודף שלום, ומשים שלום בין אדם לחבירו
ובין איש לאשתו, אוהב את הבריות ומקרבן
לתורה. (אדר"נ יב, א.)

אוהב שלום כיצד? מלמד שיהא אדם אוהב
שלום בישראל בין כל אחד ואחד, כדרך
שהיה אהרן אוהב שלום בין כל אחד ואחד,
שנאמר... [עין "אהרן הכהן"]. (אדר"נ יב, ב.)

רודף שלום, כיצד? מלמד שיהא אדם רודף
שלום בישראל בין כל אחד ואחד. אם
יושב אדם במקומו ושותק, היאך רודף שלום
בין כל אחד ואחד? אלא יצא ממקומו ויחזור
בעולם, וירדוף שלום בישראל, שנאמר: "בקש
שלום ורדפהו", הא כיצד? בקשהו ממקומו,
רדפהו למקום אחר. אף הקב"ה עשה שלום
במרומי... (אדר"נ יב, ג.)

עין "משכן — כלי המשכן — מזבח".
(שמחות פרק ח)

...ו"יבן שם גרעון מזבח ויקרא לו ה' שלום".
מה מזבח שאינו לא אוכל ולא שותה
ולא מריח ולא נבנה אלא לכפרתן של ישראל
נקרא שלום, מי שהוא אוהב שלום ורודף שלום,
ומקדים שלום, ומשיב שלום, ומטיל שלום בין
ישראל לאביהם שבשמים עאכו"כ.
(דא"ז — השלום)

מותו לשנות מפני דרכי לשום כדאמרין בפרק
הבע"י (סח): משום דהני נמי משום דרכי שלום
הן ורגילין יותר מאחרים להכי נקט הני —
(בי"מ כג.)

ולב"ה מאי שנא דמיתביה ממקח, וליתוביה
מדאורייתא, דתניא גדול השלום
שאפילו הקב"ה שניה בו... [עין "מדות —
שקר"]. (כלה פרק י)

שלום — רדיפה אחר השלום

תנן, אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל
פירותיהן בעוה"ז והקן קיימת לו
לעוה"ב... והבאת שלום בין אדם לחבירו.
(שבת קכז.)

...אדהכי והכי אתו הנך תרי אחי, אמר ליה
[אליהו ל' ברוקא] הנך נמי בני
עלמא דאתי נינח. אזל לגביהו אמר להו מאי
צובדיכו? ...אי נמי כי חזינן כי תרי דאית להו
תיגרא בהדיהו טרחין (במילי דבריחותא
ביניהו) ועבדינן להו שלמה (דהבאת שלום היא
מן הדברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקן
קיימת לעוה"ב). (תענית כב.)

והתני בר קפרא, לעולם ידבק אדם בשלשה
דברים... בחליצה ובהבאת שלום
ובהפדת נדרים... בהבאת שלום דכתיב: "בקש
שלום ורדפהו". ואמר רבי אבהו אתיא רדיפה
רדיפה, כתיב הכא: "בקש שלום ורדפהו" וכתיב
התם: "רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה
וכבוד". (יבמות קט.)

עין "רבי יהודה ורבי שמעון". (נדרים סו.)

תנן, אלו דברים שאדם עושה אותן ואוכל
פירותיהן בעולם הזה והקן קיימת לו
לעולם הבא, כיבוד אב ואם וגמילות חסדים
והבאת שלום שבין אדם לחבירו... כתיב: "בקש
שלום ורדפהו", וא"ר אבהו אתיא רדיפה רדיפה.

(פעמים שמבטלים דברי תורה כדי לעשות לה', אף זה המתכוון לשאול לשלום חבירו, וזה רצונו של מקום, שנאמר: "בקש שלום ורדפהו" מותר להפר תורה ולעשות דבר הנראה אסור). ר' נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה'. (ברכות נד.)

ואמר רבי אבין הלוי הנפטר מחבירו אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום... (ברכות סד.)

והתניא מעשה ומתו בניו של ר"ע... ואם בשביל עקיבא באתם, הרי כמה עקיבא בשוק... לכו לבתיכם לשלום (הרי שאל בשלומן). (מ"ק כא.)

ת"ר, אבל ג' ימים הראשונים אסור בשאלת שלום, משלשה ועד שבעה משיב ואינו שואל, מכאן ואילך שואל ומשיב כדרכו. (מ"ק כא.)

אמר רב יוסף, נידוהו בחלום צריך י בני אדם להתיר לו... ואי ליכא, ליחיל וליתב אפרשת דרכים ויהיב שלמא לבי י (ומתוך ששייבו לו שלום יגינו עליו מן היסודין — ר"ן) עד ומקלעי ליה עשרה דגמירי הילכתא.

(נדרים ח.)

ושואלין בשלומן [בשלום העכורים] מפני דרכי שלום] והאמר רב דימי בר שישנא משמיה דרב אין עודרין עם העכורים בשביעית ואין כופלין שלום לעובד כוכבים (דהא דנותנים שלום לעובד כוכבים מפני דרכי שלום הוא דשרי ומשום דרכי שלום בחדא זימנא סגי) רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא, רב כהנא א"ל שלמא למר (ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו — רש"י. וצ"ע שלא יהא בזה גונב דעת הבריות ועל חנם פירש כן ולא קאמר אלא דאין כופלין לו שלום — חוס' ושואלין בשלומן — אמרו ליה [רבנן לגניבא] ומנא לך דכפלינן שלמא למלכי, אמר להו דאמר רב יהודה אמר

אלו דברים שאדם אוכל מפרותיהם בעוה"ז והקין קיימת לעולם הבא, כבוד אב ואם, וגמ"ח, והבאת שלום בין אדם לחבירו. (ירד פאה א, א.)

"ע"ל האדמה" — זו הבאת שלום בין אדם לחבירו. (ירד פאה שם ד.)

כתיב: "סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו", בקשהו — במקומך, ורדפהו — במקום אחר. א"ר טביומי, נאמר כאן "רדיפה", ונאמר להלן "רדיפה" [וירדף צדקה חסד ימצא חיים צדקה וכבוד...]. מה רדיפה שנאמר להלן כבוד בעולם הזה וחיים לעולם הבא, אף הכא כן. (ירד פאה שם ד.)

א"ר יוסה בי ר' בון, בוא ראה מה גדול הוא השלום, שהוקש לשני דברים שחייבין עליהן כרת (שחיטת פסחו ולמילת בנו, שבשניהם איכא חיוב כרת בהעברתן, וקסבר דאכילת סעודת אירוסין בבית חמיו אינו אלא משום איקרובי דעתיה דארוס ואורסתו וקרוביה. אי נמי לכך אינו חוזר שלא יצוץ עליו חמיו). (ירד פסחים ג, כג.)

שלום — שאלת שלום

וא"ר חלבו אמר רב הונא, כל שידע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום, שנאמר: "בקש שלום ורדפהו". ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גולן, שנאמר: "ואתם בערתם הכרם גולת העני בבתיכם". (ברכות ו.)

והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חבירו בשם (בשמו של הקב"ה, ולא אמרינן מזלזל הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הבריות להוציא שם שמים עליו), שנאמר: "והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה'". ואומר: "ה' עמך גבור החיל". ואומר: "אל תבוז כי זקנה אמך" (למוד מדברי זקני אומתך לעשות מה שראית שעשו הם). ואומר: "עת לעשות לה' הפרו תורתך"

ספר

אור המאיר

שחיבר הרב החסיד המפורסם בוצינא קרישא איש אלקי המנוח מהור"ר
זאב וואלף ולה"ה מק"ק ויטאמיר

שחיבר

זה השער לה' שער הגדול שגדלוהו בשם המפורש בתורה
ותפלה קרייתו זו הילולא הרוצה להחכים ידיים
שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם נופך ספיר ויהלום אוצר
בלום. מי יוכל לספר עוצם שבתו של המחבר הלז ספר
אור המאיר. כוכבים המאירים הוא דבעי שבוחי
לשבת ולפאר ליוצרו צדיק כתפר יפרח יציין ופרח ישראל.
צדקתו כהררי אל. הוא ניהו כבוד הרב הגדול החסיד
המפורסם לו דומיה תהלה מהור"ר זאב וואלף מק"ק
וויטאמיר אשר שמו נודע בשער בת רבים דברי דודים
עליו ערבים. אשר כל רואה והוגה בספר הקדוש יראה
לעינים צדקת ה' עשה. והיה דבוק בקונו בכל עתיו ורגעיו
בלתי נפרד בהליכה ובישיבה קיים זה מח שכתוב בזה
שלא מש מדביקות הבורא אפילו בשיחה קלה שבין אדם
לחבירו ולא כל הרוצה ליטול את השם הגדול בכל מעבדיו
ופעולתו מרמשא עד צפרא יוכל לבא לידי השגת רוח
הקודש כמו צדיק יחיד בדורו כמותו ידכה בישראל. זכותו
יעמוד לכל ישראל לראות בבנין ציון במהרה בימינו אמן
סלה כן יהי רצון :

ספר במדבר

נדפס בעת מחדש בתכלית השלימות וההידור
ע"י השותפים
ה"מ וואלדען, ה"מ יודקעס, ה"ש מינקל, ור"ל ראזנבלאט.

ווארשא

שנת ה'רמ"ג לפ"ק

בדפוס ר' מאיר יחיאל האלבער עם שותפו רחוב מיללע גומר 2

אלהים בכל לבבך וגו' בשני יצריך בי"ט ובי"ח סכל
צריך כאחד וזרע דוד אלטרין הכי ומוהג הענין עד
זמן הגאולה השלום הכבוד זיכור הכסף מסיגים וקודם
סומן אמר גואל קרוב לא אוכל לגאול פן אשחית את
נחלתי כמבואר. וזו מובן :

תנו רבנן ג' דברים נזהרין אדם ביום חתונה
במחלוקת ואל תמרדו במלכות בית דוד וי"ט של
עלמך ברור זרעו חסיד וכו' לא ברור ברור ממש ולא
בלול בלול ממש אלא אפי' בלול ורוב פסוקים מנשנו
זה הוא ברור ודברי רבנן צריך לימוד ויחבול ע"פ
הג"ל כי הנה מזמן הבריה שגברא אדמ"ר עד ביאת
משיח עדיין לא נחה ושקטה הארץ ממחלוקת כל
או"ל מ"מ שאל לערך נשמתו כמו כן יש לו דר שנגדו
וכלל זה נקום בידך ואל ימוס מנגד עיניך שאין האדם
נמלט מאחת משהי אלה ואין אמצעות בדבר בעשות
עובדות טובים גורם לרופים קדושים בהורה לערך
פעולותיו ולהיפך בעשות רע גורם לרופים לא טובים
בחיות העומדים לשטן ולהיות אין לדיק בארץ
אשר יעשה טוב ולא יחטא וממילא נעשה חיזה צירוף
לא טוב העומד על ימיו לשטן ולכן המלא מיום
היות אדם על הארץ עד עתה ולהבא לא נחלנו ממנו
ומשיק חולה בימי האבות שלשה לא נחלנו וכל אחד
היה לו זרע בחי' רע אשר עומד נגדו מעשו ולכן
ישמעאל וכו' ומשה רבינו מקרה ועדתו וכן בדורות
הנביאים אירע להם ככה ואפי' בימי האר"י זל"ה
מזינו בספר הגלגלים שאמר על איש אחד שהפליג
בדבריו נגדו ואמר האר"י שהוא איש בליעל מלגול
קרה חיזה בחי' מציאותיו ועדיין עומד במורדו
לפליג על בחינת משה כי האר"י זל"ה היה גלגול
מציאות משה ועדיין לא פסקה עין עד ביאת משיח
צ"כ והכל להיות שזו חולה חורת האדם עוה
בעה"ז שזעים שנותיו ואם בגבורות שמונים שנה
שעבוד לבנות קומת השכינה מדות מלכות עם ז'
מדוחים לכן עדיין לא נחלנו בעולם עיקר הירוסים
אשר חובת גברא עליהם לזרעם ק"ל לעהיד יחלנו
ועיין בפ' קרת מה שצאנו בוקר ויודע ה' א"ת אשר
לו וגם מה שצאנו למעלה ויאמר יעקב לבניו האספו
ואגיד לכם את אשר יקרא אחכם באחרית הימים
ופרש"י בקם לגלות את הקץ והיינו להיות שרצה לגלות
לכם אותן הירוסים שיקרה לכם באחרית הימים
המורה עת קץ העלמות אמנם להיות שזו חולה
הצמירה כי אין לך אחד מ"מ שאלו עיקר הירוס
ההוא עליו ללך באמצעות פעולותיו מי הוא איש
במר לעשות הופך לרובו ונחלנו במלה הבחירה כי זה

צריך להיות לערך בחירתו המובהק. ושעמתי
מהבגיד זל"ה שאמר מיום שנחלקה מלכות בית
דוד אין לך אדם שיאמר חיזה דבר בחורה
והעבודה שלא יהיה לו לעמוד נגדו בר פלוגתא להכחיש
דבריו ואפי' אם לא נחלנו סומן לו ואינו בידעו
ומכירו משמחם הוא מזוי מרחוק ממנו ולפעמים
מעבר לים כך שמעתי מפיו הקדוש וצין והבין הדברים

שחולה בחי' המחלוקת בהחלוקת מלכות בית דוד
כי מדתו בחי' הדבור כמדע עולם הדבור נמשך
ממלכות כמבואר לו כמה פעמים מהות הענין וכבר
בארנו שהחלוקת בחי' המלכות חקב והולך מאז
ראשית הבריה עד לעתיד וזאת חורת האדם לדרוש
אחדותם והכל באמצעות אחריותו הקדושה אשר אור

לו אור לנחיתו ומעשה האור עיניך לסבין דברי
חכמים ורמזותם שהעמיקו בדבריהם בשלש אלה שלשה
דברים נזהר אדם לחיובם את בניו אל סבין במחלוקת
כלומר אל חתיו נשאים עם ראשיתם ורצונם במחלוקת
לבלתי ידרוש אחדותו ויחלץ להפלות המחלוקת איברי
השכינה למדע שבהם מקום אחדותם ואם נמשך
לדעת כמה נאום להם להגיעו למחוז הפנים ע"ז
הורה להם הדרך ישכון אור מאין נמשך בחי' המחלוקת
וכיניו שזה להם אל תמרדו במלכות בית דוד וכחבר
בשם הבגיד מיום שנחלקה מלכות בית דוד מכאן
נמשך המחלוקת ונחלנו זה חולה בזה כמבואר ולהיות
שבהי' מלכות בית דוד נחלק ע"כ יש שהי' בחי'
לרובים דבורים קובים והכניס החולים ועומדים
מלהפטר לערך בחירתו הסובב וצפוי עשה בחג עלמך
זמן מתן תורתנו הקדושה וכל הוראות חיי אדם
חולה בליה הזאת כמבואר למעלה בדרוש לשבועות
כמו שפועל צירוף קבע בחיבות' לא הסמוך אלא דבור
הגנוז או הנאף ואלוהי הדבורות כמ"כ ילל מלגמי
הזמן מגיבה ור"מ ויאמר הכל צעור בחירתו
הטוב וצור מחשבתו כמו יפה ללך היבט לא לחיבת
גיבה בלרף קבע בלתי מחמוס וזו הכוונה וזו
טוב של עלמך ברור כלומר מוסב על האדם בחינתו
בבר לבב בפנימיות מהשבתו אזי זרעו חסיד רומז
לאחריות האור בגי' כ"ב אותיות כמנין חסה וטוב
להם כמה שנאות לתקן בחימת המחלוקת הדבור
היינו באמצעות לימוד התורה והכנות בר לבב לקבל
עשה ביום טוב של עלמך אם הוא בר לבב אזי זרעו
חסיס לעשות מאותיות לרופים טובים כי בזה חולה
הוראות חיי אדם כמבואר והעמיקו בדבריהם לא
ברור ברור ממש ולא בלול בלול ממש כי באמת כל
זמן הגלות טרם יבואו ימי משיח עדיין לא נחלנו
אותן הירוסים העהידים להחלול כחבר לכן נחלקה
שכינה ממנו מיעקב כשרצה לגלות להם הירוסים
שיקרה להם באחרית הימים כ"א כל או"ל לערך
בחירתו ועולם הכרתו ובחירה החפשיה בידו כמ"כ
עושה לרופים ונמשך כזה מעט מעט עד עת קץ אחד
המרבית וכו' ובלבד שיכוין את לבו לשמים והקב"ה
מסכים ע"י וזו לא ברור ברור ממש כי בלתי אשאר
להיות ברור ממש עד זמן משיח נחלנו הקרוב אלא
אפי' בלול ורוב פסוקים מנשנו זה הוא ברור כיון
שכוונתו טובה ונחמנה אם אל רוחו לערך כוונתו כמ"כ
ברור שבתו יפה לזרע חסיד סוף דבר הכל נעשה
מכל הג"ל מה הגיע על ככה דייקא בדוד המע"ה
אכן שמאסו בו הבונים מחללת השחלטות נשמה
מנורס שבתו כהא כבודו יחברך לא היה לה מכיר
ימיו עלאה וככה פגשו בעוה"ז מאורעות ובנות
מלחמות שרצו לפוסלו מלכות בקהל ה' כי להיות בבחי'
מדתו חולה חורת האדם ועבודתו לבטל קומתם
בארופים שמות וכינים ועדיין לא נחלנו אחימים
הארופים עד אחרית הימים תחבוננו זה בינה לא
ענה ולכן יש כמה מיני פעמים בדעות בני אדם כי
זרע דוד אלטרין הכי להיות בסף צרף ומזוקק עד
שיחבר ויתלבן בחכמה הברור והיטב בימי משיח
צ"כ ורומז הכתוב וזאת לפנים בישראל על הגאולה
ועל הממורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעם
וזאת הממורה בישראל ופירש"י על הגאולה זו מכירה
המורה זו הליפין והכוונה זאת התורה שדאס עשה
לכאדם

מריבה במושגי התורה

מאת: ד"ר יצחק שניידר

א.

כתוב בתורה „ויחר ליעקב וירב בלבן. ויען יעקב ויאמר ללבן, מה פשעי ומה חטאתי כי דלקת אחריי“ (בראשית ל"א). הכתוב מציין כאן שיעקב עשה מריבה בלבן, והבה נתבונן מהי מריבה בלשון התורה.

מאת: ד"ר יצחק שניידר

כבר עמדנו לעיל על המריבה בין רועי אברהם לבין רועי לוט שלא היתה אלא בדברי הלכה, שבהמתו של אברהם היתה יוצאת זמומה ובהמתו של לוט לא היתה יוצאת זמומה (ראה לעיל במאמר חובת הסייגים), ובכל זאת, מכיון שלא היתה נקיה מנגיעה עצמית, נאמר על זה בתורה: „ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט“. ואברהם גרע בגלל ריב זה והתריע כלפי לוט: „אל נא תהי מריבה ביני וביניך“ (שם ג'), ובא לידי כך עד שלא רצה להיות אתו במחיצה אחת ונפרד ממנו מרחק רב כדי להתרחק מן המריבה.

ומצינו עוד יותר מזה שאפילו נענה על ריב, אם הוא מפריו במדת־מה בהגבתו, נאמר עליו כאילו הוא רב. כבר הבאנו לעיל (ראה עמ' קי"ד) את דברי חז"ל על דור המבול שאף הנגזלים נקראו „רבים אלו על אלו“, מלשון מריבה, משום שהיו מחרפים את עושקיהם, ומביא הגר"א אסמכתא לכך (ראה פי' מהרז"ו על בר"ר פ' ל"א) מהכתוב: „ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל“ (משלי כ"ה); וראה דברי רש"י שם שאם על כרחך אתה צריך לריב ולהוכיח עם רעך, מכל מקום סוד אחר אל תגלה וכו'). הרי קוראים איש מריבה אף את האיש שעושקים אותו והוא נאלץ להשיב, אלא שהוא מוסיף דברים שאינם מן ההכרח ודנים אותו בעונשים חמורים כאלה עד כדי מחייתו מן העולם.

ולא עוד אלא מצינו בדברי חז"ל שלא רק מה שיש בו משהו מדין ודברים של מריבה אלא הימנעות מחיפוש דרכי השלום כמוה כמחלוקת. חז"ל אומרים: „ויקם משה וילך אל דתן ואבירם“ (במדבר ט"ז) — „אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקים

במחלוקת, דאמר רב: כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר: ולא יהיה יקורח וכעדתו" (סנהדרין ק"י).

משה ניסה לפייס את קורח שבא לחלוק עליו בפרשה ארוכה ולא נתפייס כמו כן שלח משה לקרוא לדתן ולאבירים כדי לבוא אתם בדברים, והם השיבו לו בחוצפה גדולה: "לא נעלה, המעט כי העליטנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר וכו'. העיני האנשים ההם תנקר, לא נעלה". ולאחר כל זה קם משה וויתר על כבודו בתור רבן של כל ישראל והלך לביתם כדי לקרוא להם לשלום. והנה אומרים חז"ל שאם משה לא היה הולך לביתם, היה עובר על לאו "ולא יהיה כקורח וכעדתו".

ומופלאים הדברים. המחלוקת של קורח ועדתו מתוארת בתורה ובדברי חז"ל כמחלוקת החמורה ביותר בדברי ימי ישראל חמשמשת לדוגמה של גנאי ושמצה לדורות ושהיה צורך לברוא בריאה מיוחדת עוד מימי בריאת העולם (ראה אבות ה' משנה ו') כדי להענישם ולבלוע אותם חיים. והנה קובעים חז"ל שאם משה לא היה עושה כל המאמצים לנסות את כל דרכי השלום כדי לשדל אותם שימנעו מן המחלוקת, היה נקרא בעל מחלוקת כקורח ועדתו. אנו היינו רואים בהעדר מאמץ כזה לכל היותר — שלילת מעלה ברדיפת השלום, בהתאם לכתוב: "בקש שלום ורדפהו" (תהלים ל"ד), אבל בתורה רואים בזה משום מחלוקת חמורה מסוגו של קורח ועדתו ושחלת עליה האזהרה: "ולא יהיה כקורח וכעדתו".

הרי עד כמה דק המושג של מריבה ומחלוקת בתורה וכמה החמירה עליו.

ועדיין לא מצינו את כל חומרת הדברים.

כתוב בתורה: "ויאמר ה' אלי רב לך" (דברים ג') "א"ר לוי: ברב בישר, ברב בישרוהו. ברב בישר — רב לכם' (במדבר ט"ז), ברב בישרוהו — רב לך" (סוטה י"ג:). ופירש"י "שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה ונענש באותה מדה". משה רבינו עשה הכל, ולא חס על כבודו, כאמור, כדי לפייס את החולקים עליו ולהשלים אתם, אבל כנראה נמצא פגם-מה בביטוי כנגדם "רב לכם בני לוי". ולא נוקה מפגם זה עד שהקב"ה דן אותו מדה כנגד מדה, ובעת התחננו לפניו שיזכהו להיכנס לארץ דחה את דבריו וציוה עליו להפסיק מתפילותיו באותו ביטוי: "רב לך אל תוסף דבר".

עד כדי כך מחייבת התורה את האדם להתרחק מן המריבה והמחלוקת ומקפידה על כל תגובה ועל כל ביטוי שיש בו משום משמעות בלתי רצויה.

ב.

שטורנברג

ולאור זה מתבהרים לנו דברי חז"ל על מריבתו של יעקב. אמרו חז"ל: „קפדנותן של אבות ולא ענוותנותן של בנים. קפדנותן של אבות מניין? ויחר ליעקב וירב בלבן, מה את סבור שמא מכות או פצעים היו שם, ולא היו שם אלא דברי פיוסים, יעקב מפייס את חמיו וכו' ; ולא ענוותנותן של בנים — מדוד, שנאמר (שמואל א', כ'): „ויברח דוד מניות ברמה ויבא ויאמר לפני יונתן: מה עשיתי ומה עוני ומה חטאתי לפני אביך, כי מבקש את נפשי, מזכיר שפיכות דמים בפיוסו“ (ב"ר, פ' ע"ד).

123456789

אנו למדים מכאן גדלותם של האבות. על יעקב אבינו עברו בביתו של לבן הארמי תלאות רבות. מן הרגע הראשון שיעקב דרך על מסתן ביתו, התחיל להתנהג אתו בערמה וברמאות: נותן לו את לאה במקום רחל; מקפח את שכרו, למרות עבודתו הקשה והנאמנה, כפי שיעקב מתאר אותה: „הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדרד שנת מעיני“ (בראשית ל"א); מחליף משכורתו עשרת מונים ומעליל עליו עלילות שונות (ראה שם פסוקים א' וב' והמפרשים שם). ואחרי כל זה, לאחר שיעקב לוקח את שלו ועוזב את ביתו, כפי שה' ציוה לו, לבן רודף אחריו ומתנפל עליו בטענות ומריבות ומרמז לו שיש לאל ידו לעשות עמהם רע (ראה חז"ל על הפסוק „ארמי אוֹבֵד אֲבִי“ (דברים כ"ו) שלבן ביקש לעקור את הכל), ועוד בודק בכל אוהליו וממשש בכל כליו שמא ימצא בהם דבר גניבה.

ולעומת זה הראה יעקב גבורה נפלאה, ולמרות כל הקיפוחים והנגישות במשך כל עשרים השנה שהיה בביתו של לבן, אינו מגיב עליהם כלום ואינו בא כלפיו בשום תביעות ותלונות. ואף לאחר שלבן רודף אחריו להורגו ומתגולל עליו בעלילות ובעלבונות קשים, יעקב אינו תוקף אותו ולא בא אליו בטרוניות, אלא מדבר אתו בלשון רכה ובדברי פיוסים, ועוד הוא מתנצל לפניו כאילו הוא הנאשם: „מה פשעי ומה חטאתי כי דלקת אחרי וכו' וכו'“.

והנה מוטל הדבר שעם כל זה, קרויים בתורה אותם דברי ההתנצלות

והפיוסים של יעקב בשם מריבה: „וירב יעקב“. אמנם לגבי יעקב, מריבה זו כשרה היתה וחז"ל מכריזים עליה לשבח: „קפדנותם של אבות“, אבל במקרה אחר לא בדומה של יעקב, יש גם בהתנצלות משום פגיעה בזולת. כשהאדם מתנצל בפני מי שתובעו ומזכה את עצמו, הריהו מחייב בהכרח את חבריו כי אם הוא צדיק בדינו נמצא שחבריו אינו צדיק ויש בזה משום עלבון וחסר כאן ממדת השלמות. חז"ל קובעים שהמדה הראויה היא: „עלובים ואינם עלובים, שומעים חרפתם ואינם משיבים“ (שבת פ"ח), כלומר שאין להשיב כלל על עלבון וחרופים, ואף לא בהתנצלויות ובפיוסים. ואף פיוסיו של יעקב, עם כל הצדק וההגינות שבהם, מתארת אותם התורה בלשון „וירב“ והם נקראים בפי חז"ל: „קפדנותם של אבות“.

ועוד באו חז"ל והוסיפו, שבמה דברים אמורים שדברי התנצלות ופיוסים במקרים דומים לשל יעקב — אם כי הם מתוארים בלשון מריבה וקפדנות — כשרים הם, אם אין בהם ביטויים של פגיעה, אבל אם מוסיפים להם נימה של פגיעה, למרות שהדברים נאמרים לשם פיוס ומתוך ענוותנות — פסולים הם. ודוד המלך יוכיח! כאמור בנביאים, התנצל דוד לפני שאול וטען כנגדו: „דע וראה כי אין בידי רעה ופשע ולא חטאתי לך“ ועוד השפיל את עצמו וקרא עליו: „כלב מת ופרעוש אחד“ (שמואל א כד), וגם לפני יונתן שפך את לבו לשם בקשת שלום וטען: „מה עשיתי מה עווני ומה חטאתי לפני אביך“ (שם כ). וכנראה שהיתה בדבריו נימה של ענוותנות יותר משל יעקב, כי את דברי יעקב כינו חז"ל: „קפדנות“ ואת דבריו תיארו כענוותנות. אבל כיון שהזכיר יחד עם דברי התנצלותו וענוותנותו את העובדה שהוא מבקש את נפשם, ובודאי כיוון לשם תועלת כדי להעמיד את יונתן אוהבו על הסכנה שהוא נמצא בה כדי שיעזרהו להצילו מידיה, ובכל זאת היה צריך להסתייג מביטוי זה שיש בו שוב הזכרת שפיכות דמים המטילה אשמה על שאול, כדרך שנהג יעקב במריבתו עם לבן, ומכיון שלא נמנע מזה מצאו חז"ל פגם בכל דברי התנצלותו וענוותנותו עד שאמרו עליהם „ולא ענוותנותם של בנים“.

ונמצא שלא רק מי שמשיב בשעת מריבה דברים מיותרים שיש בהם משום עלבון נקרא בעל מריבה, ולא רק מי שאינו עושה הכל מה שאפשר לשם פיוס ושלווה הריהו כמחזק במחלוקת, אלא אפילו מי שמפייס בכל דרכי הפיוס